Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ 2 (4448). ◆ ШИНАРДИ, 5 январь, 1971 шу. ◆ Мах 2 кеп.

КПСС XXIV съезда накъадолхаш

ТОЛАМАШ СОВДОАХАШ

КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъаяхара лакха къахьегама толамаш доахаш хьаснай юбилейни шера Шелковской районера «Красный пахарь» цIерагIча колхоза шурий-товарни ферма коллектив. Цу ферме болх беш ба тайп-тайпарча къамах бола нах: эрсий, украинцаш, нохчий, иштта дуккха кхыбараш.

Цхьа дезал санна, барт болаш дика къахьегаш ба уж. Соахкиига хIара Iаттагара яьккха шура 3100 килограммал совгIа я. Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегаш хиннаб коммунисткаш Нагуманова Галина, Эльбрусова Зура, Пономарева Екатерина, кхыбараш. Нагуманова Галинас доояркалла болх бу 30 шерал дуккхагIа ха я. Йоккха опыт йолаш, ферме лоархIаш, сий деш я из. 1969 шера лакха толамаш дахарах ВДНХ дакъа лаьцар цар. Нагумановайна дошо медаль елар, Эльбрусовайнеи Пономаревайнеи бронзови медалаш елар, цул совгIа мах бола совгIаташ, ахчан премеш елар царех хIаранена.

ХIара доярка Iаттагара кхозар килограммал дуккхагIа шура яьккхай. Юха а ферме хьалхара моттиг яьккхар Нагуманова Галинас. ХIара Iаттагара 3352 килограмм шура яьккхай цо.

Даьчох кхоачамбаь ца Iеш, ца ховр хоттаж, Iомадеш, ший къахьегама говзал ший новкъосташта дIалуш, царца беча балхаца ше а кхы кIоаргагIа кхеташ хьайоагIаьиз.

О. ШАДИЕВ.

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

Чакхдаьннад 1970-гIа шу. Из белгалдаьлар сийлахь-воккха В. И. Ленин ваь 100 шу дизара юбилейни, хIаьта иштта бархIлагIа пятилетка чакхйоалеи шу хиларах тарра. Доккхал де йиш йолаш ба советски нах юбилейни шера карагIдийннача толамех.

Советски халкъа керда шу даькъала дувцаш новкъоста Л. И. Брежнева телевиденеи радиои гIолла ше къамаьл деш аьлар:

«Геттара дикача карагIдаьннараща доккхал деш оалийт: 1970 шеро ма йоаггIара чакхйоаккх бархIлагIа пятилетка. ХIама кхоллаш халкъо баь болх кердача исторически коталонца чакхбаьлар; керттерча социально - экономически хьокхамий хьакъехьа пхе шера план толамца кхоачашъяьй.

Экономика дегIайоалаеш керда коталонаш яьхай. Мехка оборона низ кхы а чIоагIбеннаб. Тоаденнад халкъа вахара хьал, лакхъеннай культура. Дlахо а дегIаенай социалистически демократи, чIоагIъеннай советски общества морально - политически цхьоагIо. СССР халкъий вошал, уж ленински Коммунистически партена гонахьа кхотабалар».

Иштта беркате чакхдаьннад дIадаха шу. Доккхийча толамашца белгалдаьккхад из Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Республика ханал хьалха кхоачашйир пхе шера план. Укх пятилетках производства боарам лакхбелар 1,6-зза, къахьегама овсарле лакхъелар 40 процент, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша сийленца кхоачашдир 20 миллион тонн мехкдаьтта дакха, аьнна, Даьхенна шоаш денна дош.

Дика къахьийгар республика юртбоахама къахьегамхоша а. Ханал хьалха кхоачашйир пачхаьалкхенга ялат, шекара свекла, тхьамка, коартолаш, фуаш, тха доххара пхе шера план.

Керда шу чакхдоалаш хиннача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета ийслагIча сессе чIоагIйир республика халкъабоахама 1971-ча шерара план. Кердача шера дIахо чIоагIа дегIайоагIаргья электроэнергетика, машиностроени, химически, мехкдаьттахимически, мехкдаьтта, газови промышленность, иштта кхы а. ДуккхагIа яккха лерхI юртбоахама продукци.

Цу тайпара доккхий декхараш да кердача шера кхоачашде дезараш. Цар дIадех, еррига торонаш оарцагI а яьха, хьалхарча деношка дена низ кхо ца беш къахьегийга.

КПСС ЦК декабрьски Пленумеи бархIазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессеи решенеш, дерригача советски халкъо санна, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша тIаийцай кхоачашде дезача гIулакхий программа уж хиларах тарра. Цу решенеша чулоац коммунизм хьалъяра дегIаяьхьа масштабаш.

Парте политика советски наха тIаэц шоай вахара керттера гIулакх из хиларах тарра. Из къаьгга хьагу КПСС XXIV-ча съезда сийна яьржача социалистически яхье. Республика хIара предприяте, колхоза, совхоза коллективаша съезда сийна тIаийцад керда доккхий декхараш. Дуккхабараш толамаш совдоахаш накъабалх хургйолча съезда.

ХIанз партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я юххьанца денз хIара коллективо тIаийца уж декхараш кхоачашдергдола хьалаш Iалашде. Кхетамца кулгалде деза яьржача яхьа, вIаштIехьдакха деза боккъонца тIахьожам лоаттабергбола гIулакх.

Промышленноста болхлоша, гIишлошъераша хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъергйолаш ритмично болх вIаштIехьбаккха беза.

Керда пятилетка йоалалу шу да ер. ХIанз хьалхашка латта керттера декхараш да общественни производства эффективность лакхъяр, юртбоахама материально - технически база чIоагIъяр, Iилман - технически прогресс сихъяр, хIаьта цун ларда тIа социалистически экономика дерригадоакъош сихха дегIадоаладар, къахьегамхой вахара хьали культуреи лакхъяр.

Къахьегама сийлен традицеш йолаш ба Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой. Грозненцаша эггара хьалхара шоай пятилетка кхоачашъяьй шин шераи ах шераи! Из бахьан Грознерча мехкдаьттахошта Ленина орден елар.

Из къахьегама традици сийленца дIахо яхьа еза.

ХIанз шерра дIайовзийта еза бархIлагIча пятилетка итогаш. Из боккха политически лоархIам болаш гIулакх да. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лаца декхарийла ба берригa кулгалхой. Пхе шера итогаш ювцача хана керттера теркам тIабахийта беза Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхени политика кIоаргга яшхара, болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце турпал къахьегам дIагойтара, мохк социально - экономически культурнии дегIабара, советски халкъа вахара хьал тоадара, СССР оборонни низ чIоагIбара.

Республика юртбоахама къахьегамхошта хIанз хьалхашка латта керттера декхараш да Iа толамца чакхдаккхар, бIаьстан балхашта лерттIа кийчо яр.

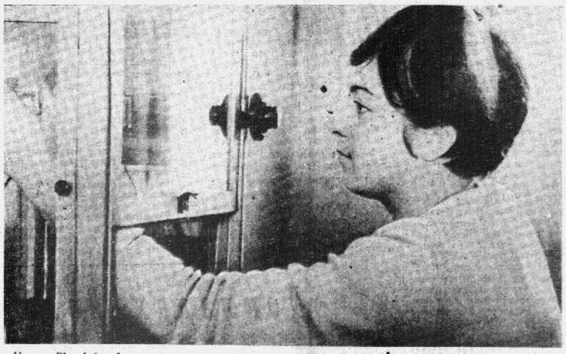
Белгалдаккханза даргдац хIанз а тIехь республике тIехьаюса предприятеш, боахамаш долга. Кердача шера хилийта йиш яц тIехьаюса коллективаш.

Шенхаштта къовсам лоаттабе беза къахьегама дисциплина телхаерашца.

Кхоачашданза даргдоаца декхар да къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхар, продукци хьаярга дIадодар лохдар, къахьегама овсарле, общественни производства эффективность лакхъяр. ХIара коллективе шерра дийцад КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо, хIаьта производства резерваех дикагIа пайда эцараи, экономе режим чIоагIъяраи дукха мероприятеш белгал а яьй. ХIанз берригa низ тIабахийта беза уж сихагIа производстваиз юкъеяхьара.

БIубенна дIадоладаьд Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша керда шу. Шеко яц цар из кердача коталонашца белгалдоаккхаргхиларах, хьамсарча парте XXIV-ча съезда уж сийленца накъагIоргхиларах.

Никъ дика хилба хьа, 1971-гIа керда шу!

Нохч - ГIалгIай гIишлошъерча механизаци яра йолча управлене коллективо чIоагIа лоархIаши сийдеши я лаборантка, комсомолка Локшина Наташа. Цо болх беш йола участок массаза а тешаме хул. ХIанз Грозненски нефтемаслозаводе депарафинизаци яра йола карбамидни установка хьалъеча дакъа лоацаш я къона специалистка. Цо оттаяь анализаш массаза а тIехдика хул.

СУРТА ТIА: грунта анализаш еш я лаборантка Н. Локшина.

Д. Васильева сурт.

«Грозэнерго» районни управленена чуйоагIача Центральни ремонтно-механически завода болхлой дикагIбола гIоичаш лоархIаш ба энергетикаша, хIана аьлча уж ба энергетически оборудованена дарба деpаш. Шоай завода коллектива сий лакха лоаттадеш бола къахьегама ветеранаш дукха ба цига. Царех я завода болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи енна электрообмотчица М. В. Захарова. 25 шу да цо цига балха моттиг ца хувцаш къахьега. Цу шерашка хьинаре къахьегарах цунна тийнна совгIаташ дукха да, хIаьта укх шера цунна еннай Ленински юбилейни медаль. Ший хьинар кхы а айдаь хIара сменах нормаш 130 — 140 процент кхоачашъеш болх беш я из КПСС XXIV съезда къахьегама совгIат кийчдара.

СУРТА ТIА: электрообмотчица М. Захарова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕКХАРАШ КХЫ А ДОККХАГIА ДА

Тха колхоза къахьегамхошта дIадахача пхе шера карагIдаьннараш доккхал де йиш йолаш да. Юкъера лаьрхIача 8 процент дуккхагIа хьувкъадаьд ялат, хIаьта шура — 21 процент алсамъяьннай, дулх — 5, фуаш — 91, тха — 65 процент.

ХIанз, КПСС XXIV съезд хьаелла ха гарга ме гIерт, чIоагIагIа айлуш латт колхозхой хьинар. Цу йоккхача политически событена сийленца накъадаха кийчлуш да тхо. Ерригача бригадашка, фермашка, кхыча производственни участкашка партийни а болхлой а собранеш хиннай. ХIаьта цига белгалдаь гIулакхаш, оттаяь планаш наха дIайовзийташ, шоаш денна дош кхоачашдара колхозхой тIахьехаш ба тха агитатораш, политинформатораш, хьалха латта производственникаш.

ДIадаха шу чакхдалалехьа заданел совгIа кхы а 250 тонн шура, 30—40 тонн дулх, 750 эзар фуъ пачхаьалкхенга дохка аьнна дош деннадар оаха. Укх тIеххьарча деношка яьча итогаша хьахьокх из тIехкхоачашдаьлга.

ДIахо йодача хана кхы а доккхагIа, халагIа декхараш хьалхашка латт тха колхоза. Масала, кердача пятилетке колхоз коа тIара оалхазараш леладара специализаце наькъ тIа яьккха дIадолалургда тхо. Тха колхозе хьалъергья хIараяр 70 эзар котама лаьрхIа йола керда кхоъ птицефабрика, 4 брудер. ХIанз юкъера лаьрхIача шера 3,1 миллион фуъ гулду оаха, 1975 шу чакхдоалаш из цифра 8,5 миллионага дIакхоачаргья.

ДуккхагIа беркат луш хила деза тха лаьтташ а. ХIара гектара тIара ялата хьувкъам 30 центнерага дIакхачийта лаьрхIад оаха.

Ш. ФАРГИЕВ,
Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза парткома секретарь.

РЕЙД

ХIАНА ТIАКХЕТАЦ ШУРА?

240 етт ба Наьсарерча совхоза-техникума Яндарерча ферме. Царех Iатто юкъера лаьрхIача хIанз дийнахьи буси лу шура 2—3 литр мара яц. Цудухьа вIаштIехьдаланзар ферма коллектива соахк пачхаьалкхенга шура йохкара задани кхоачашъе.

Массехк бутт хьалха «Сердало» газета тIа кепатехача рейдови бригада материала тIа дийцар цу ферма балхацара кхоачамбоацараш. Юрта йистте уллача цу ферма коа дийнахь а бус а бахача наьха доахан хул аргIашта юхе а дахе йол юаш латташ, йиъ миIинг йийлла я царна: ниI я, карт яц, — йоахар газета тIа.

Укх деношка тхоаш цига юхадолхаш кIезигдукха хувцаденна хургда-хьона из ков яхаш дар тхо. ХIама хувцаденнадац. АргIаех къоргаш а наьха даьхка жа хIаьтта цхьан загоне хьачулаьхкадар. Бакъда, уж чудохкарах хаданзар аргIаш тIа ухача хьайбай лераш. Ишта а ца тоъа аьла, ча аргIаш мустдаьд гонахьа бахача наьха хьайбаша.

Иштта сурт да коара дар. Скотникашта, хьахошта кIордадаьд царна тIехьаада, нахаца айхьаза бувла. Ферма гIулакхаш тоаде коара дIаболабала беза яхаш укх массехк шера хьалха доахадешаш сага дергах кхеташ дац. БIеха, ийна я коа. Цудухьа яшур, кхыдола лазар эггара хьалха укхаза доагIа.

ХIанз цу ферма базашка 84 етт ба бруцеллез долаш. Царгара яьккха шура кхычунца дIа а эш пачхаьалкхенна дIател, Iаьсашта мелаю. Из гIулакх мел кхераме да хов укхаза вIалла хьайбай лорал ца доаллачарна а. Хабар дувц уж хьайбаш дIадаха, дIакъоастаде деза яхаш, бакъда хIама хьадеш саг вац.

ХIанз хьежаргда вай доахана хьаьш чу. Делкъа ха яр тхо цига хиннар. ДуккхагIа долча доахана хьалхашкара хьаьш даьсса дар. Силосах йиса наггахьа лордилг мара аллацар цар чу. Ворда дIа а ежа цхьа скотник силоса кIоаг болчахьа дIагахар. Гуш дар цо из массанена дIайиллалехьа 2—3 сахьат даргдолга.

Доахана керттерча даькъе хIанз ехкар силос мара яц. Йол вIалла бIарга а яйтац: эшарах ах мара Iалашъяьяц из. Юртарча каьха хьайбаша аргIаш мустдеш латташе, шоайчарна кхою йол.

Кхы фу лу доаханна? Ча. Ше долчча тайпара. Цхьаккха хIама ца тухаш е кийч ца деш цхьацца шода юхье бегIе паркхилг Iочутосс хьаь чу. Доахана царех юкъ-юкъе шоашта нийсъенна лордилг, кхыйола хIама хьа а яьккхе ше долчча тайпара когашта кIала хьокх. Кхыметтел барда а тохац цох. Iуйрийна, делкъийга, сарахь цхьа силос мара кхы хIама лац хьайбашта.

— Из бахьан долаш чIоагIа лакхъеннай доахана кер чура кислотность, цIийна юкъера кальций, — йоах укхазарча доахана лора Латыров Ахьмада.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. Доахан дикача фух дац йовх ферма кулгалхоша. Из гIулакх тоаде болабеннаб укхаза. ХIаранех дукха ахча а телаш племенной фух дола 130 бежан ийцад боахамо, 94 шинар а долаш. Уж геттара гIелденнад. ХIаьта боалабаьча хана 18 литрага дIакхоачаш шура тийнна ворхI бетта етт хIанз шамараш озаденна латт. Цу фермерча доахана ден тIа дIатIадугаш латт уж.

Районе хьалха цIи хеза хинна «Назрановский» совхоза Аьлте-Юртарча фермера гIулакхаш а да хоастаде йиш йоацаш. Цо а кхоачашъяьяц соахк план. Чусоаличa денз чIоагIа лохъяьй укхазарча доахана шура. Бахьанаш вай лакхехьа дийцараш моргаш да.

Йолча торонех пайда эцара, къахьегам нийсача тайпара вIаштIехьбаккхара укхаза а деш хIама дац. Барда, иштта кхыдола доакъар кийчде йиш йолаш башха установка латт ферма коа. ХIаьта барда ХIирашкахьара кхухь совхозо. Цкъаза из боацаш цигара юхаух автомашинаш.

Доакъара Iалашдаь ча дуккхагIа долча даькъе доахана кIалхьарцарал совгIа кхы пайда ца эцаш дус. Мелача хица, Iанарца кийчдаь, кIаьдаь, тух, жувр, кхыйола хIама тexа из царна дIа а лац. Хьалха из кийчдара коа даьха кIоагаш чу а хийрца латт, механизмаш юстара яьхай. ХIанз доахана ехкар силос я. Йол вацю.

ХIана, укх бехктокхамерча деношка совхозий партийнии профсоюзнии организацей, экономистий, специалистий бIарг дамма ферма тIа латта боагIаш бар, амма царех саг атта вагIац укхаза. Боккъалдар аьлча, каст-каста уж фермашка болхаш хилча дикагIа-м хургдар. ДIадахача шера «Экажевский» совхоза Iаьлий-Юртарча отделене ферма районе эггара тIехьаюсачарех яр. Районни производственни управленерча специалистий группа яхар цига цхьа кIира даккха, цар балхага хьажа, бахьанаш гучадаха. Цу кIирагIа хIама ца эшшаш шозза тIаккхийтар шура, хьайбашта лоаттадаь доакъар эргадаьккха доацаше а. Иштта кIеззига тохавелча а дог гIоздоаха белгалонаш ювл фермашка.

Цхьаькха а ала лов. Дукха яц районе «Назрановский» совхозе санна механизаци яь базаш. Аьшка турбаша, зIанараша, моторашa кхаьлай уж чура а тIера а. Бакъда, дояркай хIанз а шодаши бахьаши Iодахка йиш яц. Тхо хиннача дийнахь Iуйрийна денз делкъа ха хьатIаотталца бахьашна базаш цIенъеш баьхкар укхазара доярказш. Мотораш, кхыйола оатхалаш йох, уж тозе барцагIбала нах хилац.

М. НОТИЕВ — района санэпидстанце керттера лор; А. ТЕРКАКИЕВ — района халкъа тIахьожама комитета председатель; М. ЗАНГИЕВ — газета собкор.

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ИЛЛЕИ ХАЛХАРЕИ АНСАМБЛА КОЛЛЕКТИВАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч - ГIалгIай АССР литератураи искусстваи денош РСФСР городашка дIахьоча хана хьинаре дакъа лацарахи исполнительни говзал лакха хиларахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен иллеи халхареи ансамбла коллективана.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный,
1970 шера 30 декабрь.

А. С. ГУГИЕВНА, К. М. РАИСОВНА, М. У. ХУДАЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ ЯХА СИЙЛАХЬ ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика къахьегамхошта эстетически кхетам балара даькъе дика хIамаш карагIдувларахи РСФСР городашка Нохч - ГIалгIай АССР литератураи искусстваи денош дIахьоча хьинаре дакъа лацарахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни артист яха сийлахь цIи лойла:

Гугиев Александр Степановича — Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен иллеи халхареи ансамбла солиста.

Раисов Кюри Магомедовича — Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен иллеи халхареи ансамбла солиста.

Худаев Майрбек Усмановича — Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен иллеи халхареи ансамбла солиста.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный,
1970 шера 30 декабрь.

«АСАХИ» ЯХАЧА ГАЗЕТА ХАТТАРАШТА А. Н. КОСЫГИНА ДЕННА ЖОПАШ

ТОКИО, 2 январь. (ТАСС). «Асахи» яхача японски газета кепатехад цу газета даьча хаттарашта СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина денна жопаш.

Укх тIеххьарча шерашка, дIакхайкадаьд Советски правительствана керте латтачо, Советски Союзаи Японенеи юкъера гIулакхаш тоадаларгахьа лестад. Цхьабакъда, уж дегIаахара торонаш кхоачаяла гаьна я. Советски правительствах лаьца аьлча, из кийча я Японецара массе оагIорахьара бувзамаш дегIаккхувлара дIахо а къахьега, уж дегIаккхувлар вай шин мехка халкъий хьашташа ма яххара хинна ца Iеш дунен халкъашта юкъерча кхерамзлеч хьашташа ма яххара а хиларах дуккхагIа а. Цунца цхьана теркалданза даргдац, советско - японски гIулакхаш тоадаларгахьа лестар дего къоабалдеш доаца гIозараш укх тIеххьарча хана Японе айденна хилар. Советски нах теркал ца деш Iе йиш йолаш бац СССР-на моастагIал дола кампани а йоаржаь, цу тайппара, вай мехкашта юкъера гIулакхаш эгIаде гIертар.

Дунен халкъашта юкъера кхыйола проблемаш ше ювцаш, СССР Министрий Совета Председатела аьлар, е Индокитаера американски агресси гуччахьа шеръяро а, е тIема «вьетнамизаци» яро а котйоаккхаргьяц США, СССР-о, кхыча социалистически мехкаша а санна, массе оагIорахьара хьаллоацаргда Индокитая халкъаш герза низаца тIаена империалистически интервенци юхатохара. Тхо дога тийша да, белгалдаьккхар А. Н. Косыгина, вьетнамски дош къоастадара дика реалистически лард я КъулбехьенВьетнама Республикаи Вьетнама Демократически Республикаи правительстваша енна предложенеш, аьнна.

Советски Союз Гаргарча Малхбоаленера кризис 1971 шера 22 ноябрерча ООН-а Кхерамзлен Совета резолюци ший еррига положенешца кхоачашъяра ларда тIа политически къоастаяра тIехьа латташ хилар дIахо дага а дохийта, А. Н. Косыгина аьлар:

— ОАР-ен Иорданен къоастам болаш хьакхайкадаьд из резолюци кхоачашъен ООН Генеральни секретара къаьсттача викалца посолаца Яррингаца контакт тассен шоаш кийча хилар. Цхьабакъда, Гаргарча Малхбоаленера дош политически къоастадара гIулакх дIахьалхашкахьа доалаш дац Израилен из хьаллоацача США-н обструкционистски политика бахьан долаш.

Цул тIехьагIа стратегически герза доазув оттадарах лаьца еш йола советско-американски переговораш а хьоахаь, дувцаш дараш цхьа моллагIа дола дешаш ца хилар белгал а даьккха, А. Н. Косыгина хьакхайкадир, Советски Союзо могаергьяр кхетамца йола, цхьан оагIорахьара йоаца, алхха цхьан оагIонна гIойленагIа йоаца, стратегически герза доазув оттадара даькъера соглашени, хIаьта из советскин американскин халкъий меттел, дерригача дунен халкъий а вахара хьашташа ма яххара а хургьяр, аьнна.

Укх тIеххьарча хана, аьлар дIахо А. Н. Косыгина, тайппарча къаьсттача системаех йолча, Европерча пачхаьалкхенашта юкъерча гIулакхашка тIа тIа дуккхагIа холу юкъера кхоъкам кIаьдбареи дикача лоалахошха цхьана гIулакхаш леладареи тенденци. Цу гIулакха кIезигача лоархIаме дац Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи Францецара гIулакхаш дикагIча оагIорахьара дегIаахар а хIаьта иштта Советски Союзеи Польшаи ФГР-еца даь договораш а.

Тхо дог тийша да, аьлар цо, кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи дешаех лаьца сихагIа еррига Европа юкъара совещани гулъяро машар чIоагIбара новкъъостал дергхиларах. Цунах иштта дог тийша да европейски дунен халкъашта юкъерчеи общественноста шерра гIозараш а. ХIанз тоъам болаш предпосылкаш кийчъяьй совещани толаме чакхьяккхара, цудухьа цхьаккха бахьан дац из гулъалга тIехьадахара е хьалхагIа моллагIа тайпа условеш уттаяра.

1971 шера советско-китайски гIулакхаш тоадалара перспективай хьакъехьарча хаттара жоп луш, Советски правительствана керте латтачо белгалдаьккхар, советски оагIонгахьара ца тоъаш хIама дац СССР-аи КНР-енеи юкъера дерригa дешаш цхьатарарча бокъоний, вIаши сий дара, шинна а оагIон законни хьашташ теркалдара ларда тIа къоастаде цIена уйла хилара гIулакха, аьнна. Цхьабакъда, СССР-аи КНР-енеи юкъера гIулакхаш лертIадоахалургдац из лаьрхIа шинна мехко гIулакхаш чакхдоахаш хилча мара.

Керда пхе шера план кхоачашъяро малагIа дакъа лоацаргда СССР-е коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе аьнна даьча хаттара жоп луш, А. Н. Косыгина аьлар, 8-ча пятилетка шерашка Советски Союзо керда доккхий толамаш даьхад. Советски Союзо дикача итогашца чакхдоаккх 1970 шу, дIадоладу керда 1971 шу — КПСС XXIV-ча съезда шу. Дог тийша ала йиш йолаш да, СССР халкъа боахам дегIабоалабара керда пхе шера план кхоачашъяро тха мехка коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе доккха дакъа лоацаргхилар.

РЕСПУБЛИКА КОММУНИСТИЙ ЛОАРХIАМЕ ДЕНХАРАШ

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ АКТИВА СОБРАНЕРА

ХьалхагIа хоам баь хиннача тайпара, дIадахача шера 28 декабре областной партийни организаце актива собрани хилар Грозне, «КПСС ЦК декабрьски (1970 ш). Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехи» доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

С. С. АПРЯТКИНА доклада тIара

— КПСС ЦК декабрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи белгалдаьхар, — аьлар докладчика, — башха-дикача толамашца советски халкъ КПСС XXIV-ча съезда накъадодаш хилар. Толаме кхоачащдеш да мохк экономически социальни гIулакхa дегIабоалабара декхараш. Партен вай дерригача халкъон болх дика баьб укх пятилетке, къаьстта чIоагIа политически къахьегамен хьинар айденна къахьийгад вай укх шера.

Докладчика ма дарра даьшхар советски халкъо коммунистически парте кулгалца боахами культурей дегIакхувлара дерригача доакъошка. советски наьха вахара боарам айбеча даьха башха-дика толамаш, ма дарра дийцар хIанз оттаеш латтача 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара нийслагIча пятилетка керттера дакъа лоархIалуш йолча 1971 шера планах.

— Таханарча областной партийни организаце активе гIад а даха хоам бе йиш йолаш да вай, — аьлар докладчика. — Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, КПСС XXIII-ча съезда решенеш толаме кхоачашъяра юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лаьца хиларах.

Республика къахьегамхоша мехка эггара хьалхарчарца, 1970 шера октябре, декхарашка 7 ноябре лаьрхIа хиннайолланехьа а, кхоачашъяьй пхе шера план промышленни производства берригача боарамаи продукце лоархIамегIара тайпаш арахецараи. Промышленни производства боарам пхе шера 63,4 процент лакхбеннаб, заданегIа лаьрхIача 60,5 процента меттел. ДукхагIйолча предприятеша Iалашдаьд, керттерча дакъе, хIанз 40.2 процент лакхъенна къахьегама овсарле айяра чотах продукци дукхагIа йоаккхилга.

Пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра фондана юкъе эггара доккхагIдола дакъа лаьцад Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене предприятей коллективаша. Республика мехкдаьттахоша карарча пятилетке даим тIехкхоачашъяьй план. хIаьта 20 сентябре Даьхенна рапорт делар цар пятилетка кхоачашъярах. Вай промысловикаша укх шера 20 миллион тонн мехкдаьтта даьккхад. МехкдаьттахоЙ из къахьегама толам дукхагIа холуш хургба, нагахьа санна 1960 шера республике ерригa а 3,3 миллион тонн мара ца даьккхача метте, 1965 шера 9 миллион гаргга тонн мехкдаьтта даьккха хилар вIаши нийсдича.

Хьалха латтарий мутIарашка этта йолх «Грознефтехимзаводы» объединене предприятей коллективаш а. 40 процент совгIа лакхбаьб юххьанца мехкдаьтта чакхдахара боарам, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяьй бензин, дизельни доагор, машиндаьтташ, синтетически этилови спирт, фенол, полиэтилен хьадара. Мехкдаьтта химикаша пхе шера планал совгIа йоаккхаргья мехкдаьтта сийрдача продуктай массехк миллион тонн, къахьегама овсарле 1,5-зза лакхъяьй, планал совгIа 14,7 миллион сома пайда баьб.

Пятилетка ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме производственни толамаш даьхад промышленноста. транспорта, гIишлошъяра. кхыча доакъой болхлоша а.

БархIлагIча пятилетка шерашка дикка доккхий хувцамаш хиннад юрта боахаме а. Лакхбеннаб юртбоахама культурай хьувкъам, айеннай хьайбай продуктивность, дукхагIа йоахаш кийчъеши я юртбоахама продукташ. Республикана пхе шера оттаяь хинна пачхаьалкхенга ялат дожкара хувцалуш йоаца план, хьалхагIе а даьча лоархIамегIа, 105 процент кхоачашъергйолаш я, шекара свекла — 115 процент, дулх — 104 процент, коартолаш — 109 процент, комсаш — 112 процент, сом — 107 процент, тхьамка 140 процент, фуаш — 102 процент, тха 109 процент.

Къаьстта дика болх баьб республика къахьегамхоша 1970 юбилейни шера. Республика бIарчча хьанйцача продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план — 102 процент е 1969 шера цу ханаца нийсйича 7 процент дукхагIа кхоачашъяьй. Республика промышленность бIарчча хьанйцача къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,8 процент кхоачашъяьй. Соахк цу хана хиначуница нийсйича къахьегама овсарле 67 процент лакхъеннай. Планал совгIа яьккха продукци ерригa а хIана яц аьнна яр къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай.

Юбилейни шера белггалара толамаш даьхад юрта боахама къахьегамхоша я.

— КвагIдаьннарий бизза мах а бещ, — йоах дIахо докладчика, — областной партийни организаце тахан а дIахо йодача хана а коммунистий, берригача къахьегамхой уйла тIаерзае еза къовстаданза дисача дешашта, промышленностеи юрта боахамеи балха тIара цIенхаштта кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара.

Продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план кхоачашъяьяц 25 промышленни предприяте, цу тайппара халкъа боахамга дIакхачийтаяц 8,9 миллион сома маьха продукци.

Цу тайпарча гIулакхаца дIахо машар хила йиш яц. ТIехьаюсача хIара предприятера гIулакхаш кIоарггеи массе оагIорахьареи къовстаде деза КПСС горкомашеи райкомашеи, эшачарна данза дарглоаца новкъостал де деза, хIаьта план кхоачашъелга Iалашдулургдоацаш, пачхаьалкхени партийни дисциплина телхаеш бола кулгалхой гIулакхаш тIара мукъабаха беза.

ВIалла а ла йиш йолаш хIама дац къахьегам во вIаштIехьбаккхар, балха ха зехьа йоаяр, гIонна йолча процессашта кхоачамхиллал механизаци ца яр, мощностехи оборудованехи пайда во эцар бахьан долаш укх шера цхьайтта бетта республикерча 24 предприяте къахьегама овсарле лакхъяра планаш кхоачаш ца яр а хIаьта 29 предприяте дIадахача шера цхьайтта беттачул из лохъенна хилар а.

Партийни организацеша, боахамий кулгалхоша хадданза йоакхо яиза ярьчц оборудованех пайда дикагIа эцара, проектни мощносташ сихагIа караерзаяра, механизации автоматизации ма могга дукхагIа юкъекхахьара. Иштта денна къовсам лоаттабе беза дIахо арахеца продукци дикагIеи дарегIен хилийтар духьа.

Областной партийни организаце хала лоархIаш да капитальни гIирсаш хьалделга. Республика бIарчча хьанйцача 1970 шера 11 бетта капитальни вложенеех пайда эцара план 90 процент кхоачашъяьй, хIаьта гIишлоймонтажни балхий план — 94 процент.

ЧуIе цIенош, школаш, берий учрежденеш чIоагIа эшаш йоллашехьа а, шерра-шера юкъагIйоах уж объекташ эксплуатаце дIаялара планаш. ЧуIе цIенош хьалдарга капитальни вложенеш дIаяхийтара 11 бетта план 94 процент кхоачашъяьй, хIаьта чуIе цIенош эксплуатаце дIададара план 37 процент мара яьяц.

ГIишлошъеча дукхагIа йолча организацеша рентабельно бац болх, доккхий зенаш ду, объекташ эксплуатаце дIаялара ханаш юкъагIйоах.

Массаза а дагакхаба деза вай, гIишлошъерий балха тIарча кхоачамбоацараша республика экономика дIахо айяра темпаш лакх ца йолийташ хилар. Цудухьа партийни, советски, боахама органий теркам лаьрхIа тIаберзабе беза цу лоархIамеча даькъа, гIишлошъяра индустриальни база чIоагIъяра, кадраща бу болх тоабара, цар дукхагIа йоакхо яра.

Промышленностон гIишлошъярои боарамагIа болх белга дукхача хьале транспорто цахаддаш беча балхах тийша да. Цхьабакъда, вай машинанькъахой, автомобилисташ массаза а лоархIабац шоашта хьалхашка оттадаьча декхарах.

Докладчико хьадовзийт республика юрта боахам дегIабоалабечара цIенхаштта кхоачамбоацараш. Дукхача колхозашкеи совхозашкеи хIанз а лоха ба юртбоахама продукташ-дукхагIа яхара боарами темпаши, лоха я рентабельность, хIаьта цхьадола доакъош зе деш да. Юбилейни шера социалистически декхараш кхоачащдаьдац республика ялат, ганараш, дулх, шура, цхьайола кхы тайпа продукташ яхареи кийчъяреи социалистически декхараш.

Парте дукхача райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша тIахьожам эсала лоаттабу боахама гIулакхащта. Цу гIулакхо паргIатбаьхаб шоай балха хьалхара бехктоккхам ца хеташ, партийни пачхаьалкхени дисциплина телхаеш бола, харцбаьнна юкъ-юкъерча боахама кулгалхой.

Докладчика КПСС Ачхой-Мартанеи Грозненски райкомашта критика ю юрта боахама кулгал во дарах.

Республика юрта боахама къахьегамхой керттера декхар сенах латт аьлча, из латт, лаьттах ма могга дикагIа пайда эцарах, цун беркат совдаьккхарах, лаьтташцареи хьайбашкареи йоала продукташ дикка дукхагIа яхарах. ЧIоагIа лоархIаме да дIададахийтар ма могга дукхагIа юхаметтаоттаргдолча тайпара лаьттах пайда эцар.

Укх гаргарча хана дIададаханза даргдац хьайбай боахамера кхоачамбоацараш вIаштIехьдаккха деза дулх, шура, кхыйола юртбоахама продукташ дукхагIа йоахилгеи уж яхарга дIабода мах лохбелгеи. ХIанз къаьстта чIоагIа оарцагIдовла деза доаханга Iа дика даккхийтара, денна тIахьожам лоаттабе беза доакъараш лораде дIаухийтачеи, вIаштIехьдаккха деза царех кхомегIеи дикагIеи пайда эцилга.

— Лакхе мел дийцачох гуш да, — белгалдаьккхар докладчика, — республика халкъа боахама дерригача доакъошка дукхха кхоачамбоацараши карара дувлийтараши хилар, промышленни санна, иштта юртбоахама а производство дегIакхувлара вай йоккхий резерваш хилар. Цудухьа парте горкомаш, райкомаш, министерстваши ведомстваши, юххьанцара партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш беррига кулгалхой декхарийла ба боахама гIулакхаш хадданзеи кIоарггеи теркалде, ерригача карарча резервех пайда эца.

РСФСР Лакхехьарча Совета сессе чIоагIъяьча заданешка хьежжа оттаяьй, йоах докладчика, вай республика Лакхехьарча Совета сесси хьажийта дIачулуш йола Нохч-ГIалгIай АССР дегIайоалаяра плана проект. С. С. Апряткина ма дарра доаш плана проекта керттера хьокхамаш, из кхоачашъяра даьккъра партийни, советски организацейи боахама органийи декхараш.

Республика ерригача промышленносто хьаю продукци карарча шераца нийсйича ялх процент алсамъяккха лаьрхIад. цу даькъе мехкдаьтта доахача промышленносте — 7 процент. газови промышленносте — 5.1 процент, мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленносте — 5,5 процент.

Производство чIоагIа дегIайоалае лаьрхIад машинашъечеи металлах оатхалаш ечеи промышленноста предприятешка. ДукхагIа хьаергья вIашагIйоахка аьшкабетонни изделеш, кирпичаш, кIир, инертни материалаш. ДукхагIа хьаду халкъо леладу товараш. 1971 шера 4,5 процент лакхъяла езаш я промышленностера къахьегама овсарле.

1971 шера республика юрта боахаме йоаккхаш йола ерригa продукци карарча шераца нийсйича 7,1 процент дукхагIа хила езаш я.

Республика юрта боахамга дIайохийташ йола ерригa капитальни вложенеш пачхаьалкхен, кооперативни ахчан а банка кредитай а чотах 75 миллион сома хургья. вешта аьлча укх шера йохийтачул 32 процент дукхагIа. Хий декха лаьтташ 1,7 эзар гектар дукхагIа хургда.

ХьатIадоагIача шера кхы тIа а дегIайоалаергья транспорт. бувзам, наьхъий гIирсаш.

— Республика экономикеи культуреи дIахо айяра декхараш пятилетка хьалхарча шера толаме кхоачащдаоя. — белгалдоаккх докладчика, — хоадамболлаш болча лоархIаме да капитальни гIирсаш хьалдар. Халкъа боахама дерригача доакъошка дIайохийта гач пачхаьалкхен капитальни вложенеш хьатIадоагIача шера 295 миллион сома, е укх шерарчул 44 процент дукхагIа хургья. Цул совгIа, финансироване ерригача источникашкара капитальни гIирсаш хьалдарга дIадохийт 90 миллион сом.

ДIахо лакхъе лерхI къахьегамхой материальни хьал-тоаон культуреи. 1970 шераца нийсйича республике бахача наьха доходаш 19,5 миллион сом е 3,5 процент дукхагIа хурья. ДIахо дукхагIа хьалдеогла чуIе цIенош. Финансироване ерригача источникашкара уж гIирсаш хьалдарга дIайохийта капитальни вложенеш 26,3 миллион сом е 1970 шерарчул 31 процент дукхагIа хургья.

ПланагIа хьалъе лерхI 9690 моттиг йола школьни зданеш, хьатIаду классни цIенош, 2770 моттиг йола детсадаши ялеши. ДIахо а хьалъеогья мехкдаьтти педагогически институтий дешара корпусаш. ДIахо а дегIадоаладеогда учахцIено лораяра гIулакх. Больницаши, медицински объекташи хьалъяра дIахец 1190 эзар сом.

— КПСС Центральни Комитета Пленумон СССР Лакхехьарча Совета сессен тIаьйца решенеш, — йоах дIахо С. С. Апряткина, — ерригача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацей гIулакхий низ бола программа, хIара къахьегача коллектива, хIара советски сага кхолламий программа я. Партийни организацей, министерстваи ведомстваи, ерригача вай партийно-боахама кадрай декхар сенах латт аьлча, из латт, халкъа айденнача политически къахьегамен хьинара керте оттарах а КПСС ЦК Пленумен СССР Лакхехьарча Совета сессен решенешка хьежжа наха юкъе шерра политически идеологически болх боаржабарах а.

1971 шера халкъа боахам дегIабоалабара плана лоархIам массе оагIорахьара дIабовзийтанза баргбац. вай мехка экономика дегIаахара, къаман доход лакхъялара, халкъа вахара боарам дIахо айбара керда тоорнаш цо хьаеллаш хилар хьа а хьокхаш. Цу хьакъехьа дувцар лоархIаме да хIанз чакхъювлача партийни собранешкеи конференцешкеи меттел. иштта болхлой, колхозхой. гIулакхерча наьха ерригача собранешка а.

ХIара коллектива декхараш дувцилга хьадда. къахьегама овсарле дIахо лакхъяра, экономе режим чIоагIъяра къахьегамен пачхаьалкхени дисциплина айяра тIадерзадаь хила деза. Партийни, профсоюзни организацеш декхарийла я КПСС XXIV-ча съезда сийна тIаьйца декхараш кхоачашде болхлошта, колхозхошта, совхозий болхлошта, Iилман учреждений коллективашта новкъостал дара долла хIама де.

Коммунизм хьалъеча тIа-тIа дукхагIа толамаш а доахаш шоай къахьегамца даьхен низ чIоагIберрий, халкъа вахар тоадерий хьалхарча мутIарашка хила а хиннаб, ба а ба, хург а ба коммунисташ. Уж ба социалистически яхьа керте латтараш. хьамсарча парте съезда баха боагIача тайпара накъабахар духьа лоаттабеча къовсама юхь йолаеш. Яхь шерра яржаро, цунна юкъе дакъа лоацараша лерхIача сийлахьча хIамаша дукха дIадех партийни организацей берригача организаторски идейно-политически балхагара.

ХIанз партийни организацеша шоай беррига низ тIаберзабе беза парте съезда кийчо яра, социалистически яхье тIаьйца хьалда декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбахара. Керттердар — хIара предприяте, колхозо, совхозо. хIара производственни участко планаши декхараши кхоачашделга вIаштIехьдаккхар, КПСС ЦК декабрьскии (1969 ш.) июльскии (1970 ш.) Пленумий решенеш йизза кхоачашъяра уйла тIаерзаяр, общественни производства эффективность лакхъелга, къахьегама овсарле айелга, продукци дикагIа хулийтилга, экономе режим чIоагIа лелаелга, Iилманеи техникенеи керда карагIдаьннараш, хьалха латта опыт юкъекхухьилга, къахьегам вIаштIехьбаккхари производствои эргайоахаш тоелга Iалашдар.

Пропагандисташ, агитатораш, политинформатораш декхарийла ба шоай коллективашка денна болх бе, декхараш толаме кхоачашделга хIара болхлочо, колхозхочо, къахьегама овсарле лакха йолаш болх барах тийша хилар лекцешкеи беседашкеи белгалдаха. Овлангара дениз тоаянза могьяц гойтара агитаци, из хьадда, корта болаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаерзаяь хилийта еза. Халдданза вIашагIъетта еза опыт, производстве хьалха латтараш хестабе беза. Цу гIулакха шерра пайда эца беза сийлен Досках, пен-газетех, профессегIа дикагIа бараш безбара сайренех, хьалха латтарий сийна байракхаш урагIйоагIарах, кхыча формаех.

Партийни организацеша культпросветучрежденешта деш дола кулгал тоаданза даргдац, къахьегамхошта юкъе беча массово-политически культурно-просветительни балха бокъонца йола опорни пункташ а хинна уж дIаоттаргйола гIулакх данза даргдац.

БархIлагIча пхе шера плана керттера социально-экономически декхараш толаме кхоачашдара итогий боккха политически лоархIам хилар теркад а деш, бархIлагIча пхе шера плана итогаш массе оагIорахьара дIайовзийтара шерра пропагандистски массово-политически болх боаржабанза яргъяц парте горкомаш, райкомаш, юххьанцара парторганизацеш, республикански, городской, районни, многотиражни газеташ, телевиденеи радиовещанени комитет, «Знание» яхача общества правлени.

Пятилетка кхоачашъяра итогех лаьца партийни оргаший, министерствай бехктокхамерча болхлоша, республика Министрий Совета, къахьегамхой депутатий Советий исполкомий кулгалдеча болхлоша выступленеш елга, бIарччача мехко санна, иштта республика, городо, районо а пхе шера план кхоачашъяра итогех лаьца лекцеш ешилга, докладаш, беседаш, елга вIаштIехьдаккха деза вай.

БархIлагIча пятилетка итогашта пропаганда еча юкъе профсоюзни организацеша дакъа лацара мероприятеш кийчъе йоагIа облсовпрофо. Ужжамо мероприятеш кийчъянза яргьяц комсомола обкомо а. советски патриотизма, боахами культуреи дегIакхувлача вай Даьхенна карагIдувлача доккхийча хIамаех дегаондо оагIйолча уйланца къона тIехье хьалкхеара къаьстта уйла тIа а йохийташ.

БархIлагIа пхе шера план толаме кхоачашъяраца дувзаденна беррига пропагандистски массово-политически болх болхлой, ахархой, интеллигенце политически къахьегамен хьинар дIахо дегIадоаладара. советски халкъ Коммунистически партена гонахьа кхотадара. КПСС XXIV-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахара. коммунизм хьалъяра декхараш кхоачащдеча керда вIаман карагIдувлара тIаберзабе боагIа.

Докладах йола пренеш

Доклад чакхъяьлча пренеш дIайолалу. Къамьал де дош лу КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара **Н. Ф. Осипенкона.** Кердача пятилеткана накъабоалхача района къахьегамхошта карагIдаьннача толамех дувц цо. Промышленноста къахьегамхоша 10 октябре кхоачашъяьй продукци яккхареи цунна реализаци яреи пхе шера план. Пхе шера производство 39,8 процент, балха овсарле 33,9 процент дегIаенай. Укх шера продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план 20 ноябре кхоачашъяьй.

ЛоархIаме болх чакхбаьккхаб партийни организаце «Производства резерваех пайда эцилга тоадарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярахи» дола КПСС ЦК. СССР Министрий Совета, ВЦСПС ВЛКСМ ЦК Письмос дIадехараш вахаре кхоачашдеш. Ийс бетта 4 миллион сом экономически пайда баьб. КПСС райкома бюро массехказа дийцад белгалъяь мероприятеш кхоачашъяра дош, партийни профсоюзни организацей организаторски болх чIоагIбара де дезараш даьд. ХIанз тIагIертта болх бу районе мехкдаьтта чакхдоахача заводашка щекински метод юкъейоалаяра.

Цхьабакъда карагIдаьннача толамех, — йоах нов. Осипенкос, — тха дог Iабац. ХIанз а дукха да кхоачамбоацараш дIададахара коллективай торонехи резерваехи мамогга дикагIа пайда эцара, де дезараш.

Практика хьахьокх, партийни организацеша нахаца дикагIа болх беча, даим наьха творчески хьинар дегIакхувлача боахамашка гIулакхаш дикагIа делилга. Иштта болх бу «Грознефтехимзаводы» объединене предприятей парторганизацеша. Цудухьа тамаш а яц цу боахамий къахьегамхоша кердачунна даим тIакхувш, инициатива телар.

ГIишлошъераштa юкъе беш бола политически болх кхы а чIоагIагIа айбанза дарглац тхо. Кхы а лакхагIча боарам тIа айбе беза беррига организационно-партийни болх, гIишлошъеча организацей боахама гIулакхашта тIахьожами цар бехктокхами чIоагIбе беза.

— Тха района къахьегамхоша дог раьза а хинна тIаьйцар КПСС ЦК декабрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессеи решенеш, — аьлар трибуна тIа яьннача КПСС Ножай-Юрта райкома секретара **А. С. Батаевас.** ЛоархIаме документаш къахьегамхошта дIадовзийтара гIулакх бехктокхаме а хеташ, парте райкомо цу деша хетаяь партийни организацей секретарашца, агитколлективай политинформаторийи секцей кулгалхошца, «Знание» общества юххьанцарча организацей председателашца, иштта района учрежденейи организацейи кулгалхошца семинар яьй. Колхозашка лекторий, агитаторий, политинформаторий кустовой собранеш яьй. Къахьегамхошта хьалхашка КПСС ЦК Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи итогех 500 гаргга беседаши читкаши, 200 лекцеши докладаши йийшай.

Дика вIаштIехьбаьккхаб КПСС ЦК Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета II-ча сессеи материалаш наха дIайовзийтара болх А. Шерипова, Ю. Гагарина цIерагIча, XXII партсъезда колхозий партийни организацешка.

КПСС XXIV съезда сийна къахьегама вахте эттача Старогрозненски бурувдеттара балхий управлене коллективо доахача толамех дийцар цу управлене бурувдеттача мастера Г. С. Кротова. Ер шу дIадоладелча гIоне план 4000 метр йолаш 4887 метр лаьттан тIоанашта бурув техад бурувдеттараша, из болх чакхбоаккхача 1042 эзар сом пачхаьалкхенна кходаьд.

Цунца цхьана цIенхаштта кхоачамбоацараш пайда эцанза йиса торонаш я тхо долча. Укх шера 11 бетта аварей хиннай, уж дIайоахаш 6119 сахьат ха йоаьй, вешта аьлча бурув тоханза 1930 метр йисай. Хьалха санна лоха я къахьегама а технологически а дисциплина, дукха ха йоаю ремонтни балхашта.

Кхоачамхиллал новкъостал ца деча лакхе латтача организацей кулгалхошта критика йир нов. Кротова. Эсала бу болх телетIахьожама приборашa, буровойшцара телефонни бувзам дика бац, даим ца тоъаш хул бурувдеттара инструменташ. Бурув деттарий бригадай балха чIоагIа новкъарле ю обсадни колоннаш, тампонажни цемент, химреагенташ, иштта кхыйола материалаш ца хилар а.

Цул тIехьагIа дош лу Сунженски райкома хьалхарча секретара **К. П. Аристова.** Партийни актива собране довкъашхошта района къахьегамхоша пхе шера задани кхоачашъярах дийцар цо. ДукхагIа йола коллективаш 1970 шерарчеи пхе шереи заданеех дика лоархIаяьй. Хьалха латт мехкдаьттахой. Пхе шера планал совгIа 134 эзар тонн мехкдаьтта, 5 миллион кубометр цунца йоагIа газ яьккхай цар. ХIанз съезда сийна 1,5 эзар тонн мехкдаьтта лургда Даьхенна аьнна тIаьйца социалистически декхараш кхоачашдеш ба уж.

Укх пятилетках юкъера лаьрхIача гектара тIа 23 центнер юртбоахама культураш кхеьй, хьалха дIаяхача пятилеткаш чуийцачул 25 эзар тонн дукхагIа чуийцад ка бола ялат, иштта 44 процент дукхагIа даьккхад дулх, 33 процент шура, дукхагIа боакк сом, баьцадаараш.

Уж толамаш даьхадале а массехк предприяти я районе тIехьаюсаш. Дукха ха я Карабулакски бурувдеттача балхий управлене бурувтохара планаш кхоачаш ца ю. Реорганизаци йича, партийни боахамеи кулгал чIоагIдича управлене гIулакхаш тоадаларга дог доах оаха.

Дукха да де дезаш юртбоахаме а. ХIанз а ка болча ялатий хьувкъам планах белгалбаьчун тIа дIакхоачабе мегадац района боахамашта. Бахьан — лаьтта леладара культура лоха хилар. Тхона хьалхашка декхараш латт — шера юкъера лаьрхIача 80 эзар тонн кхаччалца ялат кхеде. Цхьан гектара тIара чуэца ялат 27 центнерал лохагIа хила йиш яц яхалга да из. Из декхар кхоачашдулургдоацаш а дац.

Юртбоахама министерствон республика кхыча организацейи новкъосталца кхоачашде дезаш дола массехк дош оттадир оратора. Кхоачамхиллал ийяц района боахамаша фосфорни азотни удобренеш, сенокосилкаш, иштта кхыйола техника. Промышленни ларла тIа хьакхий дулх даккхара ши комплекс хьалъе лерхI районе. Уж хьалъяра балхаш дуккхача шерашка дIаьх ца дир ловра тхона.

Трибуна тIа ва КПСС Гудермесски горкома секретарь **Э. А. Исаев.** Пхе шера план 4 шерей 10 беттей кхоачашъяьй тха района промышленносто йоахацо. Планал совгIа ши миллион гаргга сома продукци арахийцай. Пятилетка шерашка промышленни производство 1,8-зза дегIаенай. Продукцена реализаци яра укх шера 11 бетта план 104 процент кхоачашъяьй. Иштта дика толамаш даьхад района юртбоахама къахьегамхоша а. — Уж толамаш, — йоах оратора —промышленносте а юртбоахаме а кулгалдара болхлой хержаш дIауттабарах, тIадиллача гIулакха цар бехктокхам лакхбарах карагIдаьннад. ХIанз производства керте латтараш, массавар лакхера е юкъера образовани йолаш ва.

Иштта дика гIо даьд кадрай экономически дешаро, — пхи эзар саг юкъеоагIа цунна.

Кердача пятилеткaх чоалхане декхараш хьалхашка латт района промышленность а юртбоахам а дегIакхувлача. Уж декхараш кхоачашдара тIаберзабаьб городской партийни организаце беррига организаторски а политически а болх. Районе КПСС ЦК Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи итогашта шерра пропаганда еш латт. Цу балха дакъа лоацаш ва бIаь лектор, ши бIаь политинформатор, эзар гаргга агитатор.

Дош эц Шелковской района «Красный пахарь» цIерагIча колхоза парткома секретара **П. Г. Голышева.** Колхоза боахама гIулакхашта итог а еш из дIахо дегIакхувлара хьалхашка латтача декхарех дийцар цо. Пхе шера колхоза боахам дегIабоалабеча карагIдаьннача толамех дийцар оратора, цунца цхьана колхозхой алапи лакхдаларах дола масалаш доаладир.

ХьатIайоагIача пятилеткаш хьалхарча шера Iалаьмате доккхий да тха боахама хьалхашка латта декхараш, — дувц цо дIахо. — пачхаьалкхенга 2200 тонн ялат дохка деза тха, хIаьта керда пятилетка чакхйоалача 1975 шера 3000 совгIа тоннага дIакхачийта деза из, дулх 720 тонн, шура 1500 тонн гаргга, тха 30 тонн. Хоадам боллаш йийцай оаха уж планаш колхозхошца. Дика довз шоашта хьалхашка латта керда декхараш кхаш лeладеча бригадашта, хьайбаш леладерашта. Беррига низ, балха опыт, знанеш, ерригa резерваш оарцагIйоахаргья оаха кердача пятилетка планаш кхоачашъяра.

Трибуна тIа ва КПСС Грозненски горкома секретарь **А. Я. Давыдов.** Грозненски городской партийни организаце а Нохч-ГIалгIайчен столица берригача къахьегамхоша а, аьлар цо, дог раьза хинна тIаьйцар КПСС ЦК декабрьски (1970 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеш. Уж боккха лоархIам бола документаш кIоаргга Iомалуц цар. берригача мехка халкъа боахам дегIабоалабара планашка хьежжа белгалдоах шоай де дезараш а планаш а. общественни производства эффективность лакхъярга дуга керда наькъаш лех.

Пхе шера заданеш кхоачашъярахи 1971 шерарча планахи дийцачул тIехьагIа, нов. Давыдова белгалдаьхар халкъа боахама дерригa доакъош дIахо а дегIадоаладара къахьегамхой оарцагIбахара партийни организаце де дезараш. Продукци дукхагIа арахецараи цун дикал лакхъяраи мел йолча торонех пайда эца гIерт тхо. Къаьстта теркам тIабахийтаб тIехьаюсача предприятейи организацейи болх тоабара. ХIаьта 11 бетта итогаша хьахьокх промышленносте цу тайпара предприяти 9 йолга. Шоай программаш кхоачашъяьяц бурувдеттача кхаь управлене, укх шера цар бурув ца тохаш йисай 28 эзар метр.

Укх шера 10 миллион тоннал совгIа мехкдаьттеи 2,5 миллионал кубометрал совгIа гази яккха езаш ба города геологаш, бурувдеттараш, промысловикаш. Из кхоачашде вIаштIехьдаргдац керда торонаш ца лохе, кердача моттигашта бурув ца тохе.

ГIишлошъерий болх кIезиг дукха тоабенна бале а, укхаза а дукха я къоастае езаш йола проблемаш. Мехкдаьттаца хьайоагIача газа утилизаци яра пачхаьалкхен планах лоархIабац мехкдаьттахой, хIаьта цун керттера бахьан потребитель ца хилар да. Цу гIулакха дукхагIча даькъе бехке я Грозненски газ чакхйоаха завод хьалъелга тIехьадоаха СССР газови промышленноста гIишлош ю организацеш. «Грозгазстрой» треста коммунисташеи кулгалхошеи «Ставропольнефтегазстрой» треста ворхIлагIча управленеи во болх цIенхаштта тоабе беза. Иштта сихагIа хьалъяь яккха еза дизельни доагора карбамидни депарафинизаци яра установка а.

Оратора критика ю гIишлошъярей нах чубаха цIенош эксплуатаце дIачудаларан планировани яра нийса йоацача практикана. Царех ахаш хIана дац аьнна дараш йиъалегIча квартале йистедаха дезаш хул. из бахьан долаш хьахул штурмовщина кхоачашъяц планаш.

Лоаман колхозий экономика айяра проблемаех дийцар Ведана района Кирова цIерагIча колхоза председателa **З. А. Мусаева.**

ДукхагIча даькъе транспорта технически прогресс елга сихдарах дийцар Грозненски локомотивни депо машиниста **Н. П. Лучнойс.** Цу гIулакха юкъе дизза дакъа лаьц партийни организаце. ДукхагIа терко е еза транспорта болхлошта хетарий, дикагIа пайда эца беза цар хьинарах, энтузиазмах. Локомотивех кхы а дикагIа пайда эца беза, сихагIа дIа-юха кхувла еза поездаш. Транспорте хьалкхийнаб лакха говзал йола нах. Партийни организацей керттера декхар да технически прогресс яра даим терко яр. Iилман техникенеи карагIдаьннарех шерагIа пайда эцар.

— Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъе а В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийленца накъадаха а гIерташ къахьийгад тха партийни организаце, завода беррига къахьегамхоша, — аьлар Наьсарен района «Электроинструмент» завода фрезеровщика **Б. Д. Дахкильгова.** Тахан тха доккхал а деш ала йиш я 1970 шера пачхаьалкхен плани дерригача технико-экономически хьокхамех дола социалистически декхараши кхоачашдаьд аьнна.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш Iома а яь йийца а йийца завода коллективо дош деннад 1971 шера 25 марта промышленни продукци арахецара хьалхарча квартала план кхоачашъе. Тха заводо кердача пятилетке дукха а дукхагIа арахецаргья продукци. Аз, фрезеровщика, дош деннад хьалхарча квартала план 15 марта кхоачашъе. саратовски системах тIахьожам а боацаш продукци дIатела. Цу системах болх беш дукха новатораш ба тха производстве. Шийна хьалхашка латта декхараш дизза кхоачаш а даь завода коллектив КПСС XXIV съезда яха майоагтIара накъайоагIаргхиларах актива теша лу аз.

КПСС ЦК декабрьски Пленума итогаша, — аьлар Грозненски района I Мая цIерагIча колхоза коа тIара оалхазараш лeладеча бригада бригадира **М. С. Еремкинас,** къаьгта хьагойт экономика, Iилма, культура дегIайоалаяра, советски наьха вахара хьал тоадара повкъа бIубенна гIа боахам вай мохк бодалга. Тха района а колхоза а къахьегамхоша чIоагIа теркам тIабахийта Iоманьй Пленумеи сессеи решенеш, анализ яьй шоай балха. Керда доккхагIа дола декхараш тIа а ийца пятилетка хьалхарча шера плановий заданеш тIехкхоачашъяра дерригa ду оаха.

Коа тIарча оалхазарий дулх доаккхилга промышленни ларла тIа доаккхаш я тха ферма. Халача балхашта шерра механизаци яьй бригаде. пхе дийнахь бархI-бархI сахьата болх а беш шин дийнахь салоI оаха. Цу гIулакхо торо лу коа тIара оалхазараш леладерий къахьегам а салоIам а дикагIа вIаштIехьбаккха. Тхо долча дукхагIа балха ух кагирхой.

Организационно-партийни политически болх тоабар, болхлоша, колхозхоша, специалисташа хьинаре къахьегар бахьан долаш районо кхоачашъяьй лоархIамегIйола юртбоахама продукташ йоккхара пхе шера план, аьнна актива собране дакъа лоацарашка хоам бир КПСС Наурски райкома секретара **М. М. Керимова.** Доккхий къахьегама толамаш даьхад «Победа», «Советская Россия» яхачеи Калинина цIерагIчеи совхозаша. ДукхагIа хиннаб производстве хьалха латтараш.

Боахама доал деллга тоалара кадраш кхееллеи уж балха тIа дIа-юха нийсъелгеи керттердар долга хета а деш, парте райкомо лоархIамегIа участкашка хьожабаьб дийна а хьинар дола а нах. Тхона хов районни партийни организаце балха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш долга а. Цхьадолча боахамаша во пайда эц хий деххача лаьттаех, эсала хьувкъаю комсаш. ялат, кIезига доаккх тха, шура, дукха хьайбаш дов. Царех а кхыдолча кхоачамбоацарех а дийцар дукха ха йоаццаш хиннача районни партийни конференце делегаташа.

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоаккха продукци алсамъяларца дувзаденна «Чечингсельстрой» тресто Ленина цIерагIча колхозе хьакхарч кхоаба промышленни комплекс хьалъелгеи мелиорацехи боахамеи министерствас «Россия» колхозе хий дехкаргдолаш 300 гектар лаьтта кийчделгеи дийцар оратора.

Областной партийни актива собране тIаьйцача резолюце тIа йиззаи бокъонцеи къоабалйир КПСС ЦК декабрьски (1970 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеш, белгалдаьхар уж кхоачашъяра чакхдаха деза практически гIулакхаш.

КЕРДА ПЯТИЛЕТКА: ХЬАЛХАРЧА ШЕРА РУБЕЖАШ

ДиазлагIа хержача Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхехьарча Совета йиссалгIча сессера

ХьалхагIа хоам баьча тайпара, диазлагIа хержача Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхехьарча Совета йиссалгIа сесси хилар 29 декабре. Сесси йийцар 1971 шера республика халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана хьакъехьа Госплана председателан депутатан Е. В. Брыксина яь доклад.

Республика къахьегама толамех ше дувцаш, докладчико белгалдаьккхар, республика промышленность бIарчча хьанийцача дIадахара шера продукцена реализаци яра план ханал хьалха — 25 декабре кхоачашъяь хилар. Шу чаккхдалалехьа планал совгIа реализаци ергья 27 миллион сома маьха продукцена.

Балха хьоккамаш чIоагIа лаккхдаьд мехкдаьттахоша, машинашъераша, энергетикаша, кхачан, яйгача, моттигерча промышленноста болхлоша. Пятилетка тIеххьарча шера мехкдаьтта даккхара плана 27 декабре кхоачашъяьй Ленина орден леладеча «Грознефть» объединене. Дикка дукхагIа яьккхай электроэнерги, хьаьй мехкдаьтта продукташ, вIашагIйоаккха аьшкабетонни конструкцеш, электроинструменташ, электрографически машинаш, медицински инструменташ, автоматика приборош, кхыйола изделеш.

ДIададача шера ега - йоккхача промышленноста продукци дукхагIа яккхаоа вийсса дукхагIа аравийнай мебель, радиоприемникаш, пазата хIамаш, консерваш, йий, нахча, даьтта, халкъа эша кхыдола товараш. Юбилейни шера толаме болх баьб республика Министрий Совета доалагIа йолча промышленносто. Предприятешка тIагIертта болх баьб къаьстта чIоагIа хоатташ йолча хIамай керда тайпаш арахеца доладара, продукци дикагIен дагергIен хилийтара.

Цунца цхьана нов. Брыксина депутатий уйла тIаерзайир промышленни производстверча кхоачамбоацараште. Республика бIарччча хьанийцача продукцена реализаци яра планах лоархIаьш 17 предприяти, цу даькъе моттигер 6 предприяти.

РЕСПУБЛИКА ГОСПЛАНА ПРЕДСЕДАТЕЛА НОВ. Е. В. БРЫКСИНА ДОКЛАДА ТIАРА

Министерствашка, управленешка, предприятей кулгалхоша кхоачамболлаш къовсам лоаттабаьбац хьа йола хIамаш дикагIа хилийтара. хIаьта из бахьан долаш ГОСТаш технически условеши телха а еш арахеш продукци цхьайолча организацеша. Дукхазза а эсала продукци арахийцай Грозненски гормолзаводо (директор нов. Ахвердьян), Грозненски дулха комбинато (директор нов. Рогов).

ДIахо, юрта боахам дегIаккхувлача даьха толамаш белгал а даьха, докладчика ма дарра дийцар культурай хьувъам лакхбарзи хьайбай продуктивность алсамъяккхаран лоаттабу къовсам дерттIа вIаштIехьа ца баьккхача, лаьттаех пайда во эшача, ялат дукха доадечен доахан тIеоадувлийтачен колхозий, совхозий балха тIара кхоачамбоацараш.

Дукхкхача боахамашка мела къестаду хьайбаш леладеча фермашта механизаци яра, промышленни лара тIа хьайбай продукци яхара дешаш.

Капитальни гIирсаш хьалдарах ше дувцаш, докладчика йоах, республикана хьахийцача госкапвложенеех пайда эцара оттаяь план 91,6 процент мара кхоачашъяьяц. ЧуIе дерригa гIирсаш эксплуатацие дIададаоа план 75 процент мара кхоачашъяьяц. хIаьта из бахьан долаш къахьегамхошка дIа ца кхоачаш йисай 41 эзар квадратни метр чуIе моттиг.

Геттара во лийнад деша даха ха йоацача берий учреждениеш, драмтеатра, цирка, широкоформатни кинотеатра, пединститута дешара корпуса, троллейбусни депо здания. кхыйола культурно-бытовой объекташ хьалъелга.

Из дерригa а болх дерттIа хьабайтара бизза тIахьожам ца лоаттабар, дефицитни материалаш кхом боацаш дIаахийтар, болхлой къахьегам во вIаштIехьбаьккхар, гIишлошъеча машинехи механизмехи пайда во эцар бахьан долаш хиннад.

Докладчика дувц транспорта, бувзама, наькъаш дажар балха тIарча цIенхаштарча кхоачамбоацарех. Масала, Нохч - ГIалгIай транспортни управлене кхоачашъяьяц пассажираш дIаккхувлара. мах боаха легковой таксеш лелара, грузовой парках пайда мара плае.

Уж дерригa а кхыдола а кхоачамбоацараш минадоллашехьа а, пятилетка тIеххьоа шу республика къахьегамхой материальни хьал-тоорo культурни боарами дIахо лакхлуш хинна шу дар. ДIададача шера республике бахача наьха хIара сага оях лоархIаш хьаттIаьха доходаш цул хьалха дIададача шераца нийсдича 8,1 процент дукхагIа хиннай. Дикка йоккхагIа хиннай розничнии товарооборот.

ДIададача шера республике хьалдаьд еррига а дIалаьрхIача 141 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош. Хьалъяьй дуккха школьни здания, берий учреждения, клубаш, 61 километр газови сеташ яккай, 10 эзар квартира чу газ йиллай. ГIулакхаш дара боарам 16,1 процент лакхбеннаб, цу даькъе юртарча моттигашка 24,6 процент. Ишта я дIададача шера итогаш. Цар тешал ду халкъа боахама дерригача доакъошка пайда эцанза йола резерваш кхы а дукха хилара.

Фу лерхI Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара плано 1971 шера? Плана 1971 шерара керттера декхараш да: общественни производства эффективность лакхъяр, КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума решенешка хьежжа юрта боахама материально - технически база дIахо чIоагIъяр, Iилма - техническа прогресс сихъяр а цу ларда тIа халкъа боахама дерригa доакъош дегIаахара темпаш лаккхъелгеи къахьегамхой хьалторо тоаелгеи Iалашдар а.

Вай республика экономика ларда я мехкдаьтта, газови, мехкдаьтта химически промышленноста доакъош. 1971 шера плана тIа къаьстта уйла гIайохийт промышленноста уж доакъош дегIадоаладара. Еррига хьаеш йола промышленния продукци укх шерарчул 6 процент дукхагIа хилийта лаьрхIад, цу даькъе мехкдаьтта доахача промышленносте — 7 процент, газ йоахача — 5,1 процент.

Производства темпаш лакхъе лаьрхIад машинашъечен металлах оатхалашъечен промышленноста предприятешка заводашка: Пишемаш», «Медиинструмент», «Электроинструмент», «Электроприбор», «Красный молот» кхычахьа.

Бахача наха дIадехача, халкъо леладеча товараца уж бизза Iалашбара дIахо дукхагIа хьае лаьрхIад тийта, трикотажни хIамаш, мебель, консерваш, шурий продукташ. ДIахо дегIайоалаергья моттигера промышленность. Цунна кхоачаду халкъа дукхагIа эшаш дола товараш хьадара дакъа.

Промышленносте 5,5 процент лакхъяла езаш я къахьегама оасарле. ПланагIа лаьрхIад продукци хьаяргa дIабола мах дIахо лохбе, арахецача продукце дикал тоае.

Бахача наьха доходаш лакхъяларо дIадех халкъа дукхагIа эша товараш дукхагIа хьадела. Из декхар толаме кхоачашдара республикерча, аьаккха юкъера ца йоалаш, еррига промышленни предприятеи халкъо леладу товараш хьадеча юкъе хьинарегIа дакъа лоацаргa дола гIулакх данза даргдац.

ГIулакх миштад аьча, халкъа дукхагIа эша товараш хьадара уйла кхоачам болеш ца яр бахьан долаш кхыметтел царех лоадамбоацараш а, масала, прицепкаш аьшк етта улгаш, кухнера дахчан инвентарь, бела Iержаш, пийшка оатхалаш кхыча областашкара тIаккхухь республике. Цунах ссй далац моттигерча промышленноста министерства.

Кердача шера промышленноста керттера декхар да реализацен номенклатуран боарама оттаяь плана кхоачашъяра нийса производства эффективность лаккхъелга.

КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума Соцамга хьежжа 1971 шера плана тIа республика юрта боахама хьалхашка я ишта керда доккхий декхараш оттадаьд лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукци дукхагIа яккхара а колхозийи совхозийи материально - технически база дIахо чIоагIъяра а.

Республика юрта боахамера еррига продукци яккхара боарам укх шерaца нийсбича 7,1 процент лаккхлургба.

Оттаяь заданеш толаме кхоачашъергъяр, нагахьа санна юрта боахама министерства, «Скотопром» тресто, «Грозвино», «Консерваплодоовощ» объединенеша, колхозийи совхозийи кулгалхоша лаьттах пайда дикагIа эце, лаьтта леладара, хьайбаш леладара культура кердача лагIа тIа йоаккхаш айелга кхашкара хьувкъама дIахо лаккхбелга, доахани коа тIара оалхазараши дIахо дебъделга, цар продуктивность айелга Iалашдой.

Материально - технически база чIоагIъяра 1971 шера юрта боахама доккха новкъостал де лаьрхIа я паччахьалкхе. ХьалхагIе а даьча лоархIамегIа, хьатIадоагIача шера Нохч-ГIалгIайчен колхозашкеи совхозашкеи кхоачаргья: 700 гаргга трактор, 400 комбайн, 320 грузовой машина, 90 эзар тонн минеральни удобренеш.

Республика юрта боахамга дIайохийтача ерригача капитальни вложеней боарам паччахьалкхен, кооперативни ахчани банка кредитийи чотах 75 миллион сом хургба, вешта аьлча дIададахача шера яхийтарел 32 процент дукхагIа. Цу ахчах 20 миллион совгIа сом хьожалергда Гудермесски, Аксайски, Наурски-Шелковской, кхыйола хий ухийта системаш хьалъярга. Хий декха лаьтташ 2,5 эзар гектар дукхагIа хургда.

Доккхий балхаш чаккхдаха лерхI хьайбаш леладу комплексаш хьалъяран хьайбаш леладеча формашта механизаци яран. Дикка дукхагIа ахча дIахец колхозашкеи совхозашкеи чуIе цIеноши культурно - бытовой объекташи хьалъяра.

Докладчика ма дарра дийцар транспорт, бувзам, наькъа гIирсаш хьалделга дIахо дегIадоаладара хьакъехьа. Автотранспортни управлене мухьаш 9,2 процент дукхагIа дIаккхахьен пассажираш 10,3 процент дукхагIа дIаккхувлен, автобусаш лела керда лостамаш хьаделла лаьрхIад.

ПланагIа лаьрхIад наькъаш, тIаьш тахкаран тоадаран 6600 эзар совгIа сом дIадахийта. Итташ километраш керда наькъаш дахка, тIаьш керда дараш тахкен къаьна дараш тоаден лаьрхIад.

Докладчика дийцар республике капитальни гIирсаш хьалдара гIулакх тоадара тIаерзаяьча мероприятеех. ХьатIадоагIача шера халкъа боахама дерригача доакъошка дIайохийтача паччахьалкхен капитальни вложеней боарам 295 миллион сом, е укх шерарчул 44 процент дукхагIа хургба.

Соахк а санна Iалаьмате дукха капитальни вложенеш дIаяхийта лаьрхIад мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, газови промышленноста производственни объекташ хьалъярга.

ПроектагIа иштта хьалъе оттаю халкъо леладу товараш дукхагI хьаде лаьрхIа промышленни предприятеши цехаши.

Тоъал дукха капитальни вложенеш дIаяхийта лерхI чуIеча цIеной, культурно-бытовойи коммунальни объекташ хьалъярга. Республика бIарчча хьанийцача гIишлой-монтажни балхий беррига боарам 38 процент лакх а бенна, 220 миллион сомага дIакхоачаргба.

Дикка алсамъяккха лаьрхIача мехка къамаи доходага хьежжа, йоах нов. Брыксина, 1971 шера Нохч-ГIалгIай республика халкъа боахам дегIабоалабара плана тIа дIахо лакхъе лаьрхIад къахьегамхой материальни хьалтоорoи культурен.

1970 шераца нийсдича республике бахача наьха доходаш 19,5 миллион сом, е 3,5 процент дукхагIа хургья. ХIамаш йияриш 6,8 процент дукхагIа хиларца дувзаденна лакхлу паччахьалкхени кооперативнии торговле розничнии товарооборота боарам 1971 шера дукхагIа йохкаргья дукха, шурий продукташ, фуам, баьцадаараш, сом. Баха нах дикагIа Iалашбаь хургба баркъалца, кога гIирсаца, культурно-бытовойи боахамен гIулакхаште лаьрхIача товараша.

Укх шераца нийсдича бахача наха бытовой гIулакхаш дара боарам планагIа 19,5 процент лакхбе лаьрхIад, цу даькъе юрташка — 27,5 процент. Мах боаккхаш деча гIулакхий беррига боарам 13,5 миллион сомага кхоачаргба.

ПланагIа лаьрхIад 70 километр газови сеташ хьалъе, 11,6 эзар квартира чу газ чуйилла, 110 километр водопроводаш а 13,6 километр канализационни сеташ а яхка, трамвайни депо хьалъяккха, троллейбусни депон дукха кхыйола объекташи дIахо хьалъе. Пятилетка хьалхарча шера кердача квартирашка чухоргьа 23 эзар гаргга саг.

ДIахо дегIадоагIаргда узахцIено лораелга. Больницаши медицински объекташи хьалъярга хьожаду 1190 эзар сом. Из укх шерарчул 15 процент дукхагIа да.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, йоах юххера а докладчика, областной партийни организаце кулгалца шоай еррига знанеши низаши тIадохийтаргда кердача пятилетка хьалхарча шера республика экономикеи культурен дIахо айяра программа толаме кхоачашъяра.

РЕСПУБЛИКА ФИНАНСАЙ МИНИСТРА НОВ. П. Я. ГУРЕЕВА ДОКЛАДА ТIАРА

1971 шера Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджета хьакъехьеи 1969 шера бюджет кхоачашъяра хьакъехьеи доклад йир финансай министра П. Я. Гуреева.

— Вай республика къахьегамхоша, дерригa советски халкъо а санна, — аьлар докладчико, — Коммунистически парте кулгалца толаме кхоачашъю бархIлагIа пятилетка. Производство дегIаахар бахьан долаш хадданза лаккхлуш хьаьнхкай социалистически накопленеш. Потребленеи накопленеи пайда йиц къамаш доход пятилетка шерашка 40 процент дукхагIа хул. хIаьта цо йиш хилийтай бахача наьха хIара сага сих лоархIаш реальни доходаш 33 процент, вешта аьлча КПСС XXIII-ча съезда Директивашка лаьрхIа хинначул дикка дукхагIа алсамъяха.

Пятилетка шерашка вай республика халкъа боахаме баь пайда 3-зза совгIа дукхагIа а хинна, 1970 шера 70 миллион гаргга сомага дIакхоачаргба. Предприятешкеи боахама организацешкеи цо йиш хилийтай Союзни, Российски Федерацие, Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджеташка пхе шера 1820 миллион сома пайда дIачубала.

Укх пятилетке республика бюджет бIарчча хьанийцача дIадахийта ахча 32,3 процент дукхагIа хиннад, хIаьта социально - культурни мероприятешка дахийтар — 36 процент. Бюджета дохода дакъа тIеххоачашдар бахьан долаш укх пхе шера Министрий Советои моттигерча Советашеи оттаяь хиннача планал совгIа халкъа боахама финансировани ярга, социально-культурни учрежденеш хьалъярга дIадахийтад 13 млн. совгIа сом.

Докладчика дIахо депутатий паччахьалкхен бюджета чотах уйла тIаерзайир доходаштеи расходаштеи 100 838 эзар сом долаш, 1970 шера чIоагIъяьча бюджетал 2094 эзар сома, е 2,1 процент йоаккхагIа оттаяьча 1971 шера республика паччахьалкхен бюджета.

Бюджета доходий керттера дакъа вIашагIкхет паччахьалкхени кооперативнии предприятешкареи организацешкареи хьатIадоагIача ахчах. Цу ахчаша дIалоацаргда бюджетни ресурсаех 78 процент.

Производствои товарооборотни лакхъяларца дувзаденна оборота тIара йоаккха налог 25,4 миллион сом дукхагIа хул. ХIаьта цу ахчашара республика бюджете тIара йоаккха налог 25,4 миллион сом.

Укх шера бIарчча хьанийцача республика промышленносте 1969 шерарчул дикагIа болх баьб. Цхьайтта бетта план бIарчча хьанийцача продукцена реализаци яра тIеххоачашъяьй 23,4 миллион сома, хIаьта къахьегама оасарле лакхъяра заданеш — 4,8 процент. ДукхагIа йолча предприятеша толаме кхоачашъю пайдаи дарен бюджете ахчаш дIачутеларен планаш.

Цхьабакъда, шоашта оттаяь планаш кхоачашъюлуш ерригаш а яц предприятеш. ДIахо а эсала продукци арахецаш я республикера дуккха предприятеи.

Экономика хьаштаца министерствашкара, ведомствашкара, предприятей кулгалхошкара дIадех боахама кулгалдара боарам лакхбелга, кхоачамбоацараш дIадоахилга, паччахьалкхен производственни дисциплина чIоагIъелга.

Доходий керттерча источникашта — пайда тIара дIачутелача ахчаштеи оборота тIарча налогаш нийса бюджет толаме кхоачашъяра кIезигача лоархIаме дац дIачутела кхыдола ахчаш а.

Предприятейи боахама организацейи шоай доалахьарча ахчай чотах капиталовложенешка, шоай доалахьара оборотни средстваш алсамъяхарга, кхыча мероприятешка дIадахийта лерхI 11011 эзар сом. Халкъа боахама финансировани яра хьожадаь дерригa ахча 27,2 миллион сом да.

Бюджетера дIадохийтача ахчах керттера дакъа — 12670 эзар сом чуIеча цIенойи коммунальни боахамга дIадахийта лерхI. Из укх шерарча планаца нийсдича 9,8 процент, е 1132 эзар сом дукхагIа да. Цу ахчах чуIе цIенош хьалъярга дIадахийта хьожаду 4484 эзар сом, чуIеча цIеношта капитальни ремонт ярга — 1107 эзар сом, городаши болхлой поселкаши тоаярга — 815 эзар сом.

Наькъашка хьажара хьахец 633 эзар сом. Цу тIа а РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа предприятешкареи организацешкареи хьатIадоагIача ахчан чотах дехкаргда наькъаш.

Сесси цIенхашта уйла тIаяхийтар социально-культурни мероприятешка дIадохийтачоа. Нов. Гуреева аьлар, просвещенега, Iилмага, унахцIено лораярга, социальни Iалашонга дIаухийтар хIара шера дукхагIа хул. ДIадахача пхе шера алхха республика паччахьалкхен бюджета чотах цу гулакхашка дIадахийтар 350 миллион сом хилар. Алхха 1971 шера бюджетагIа социально-культурни мероприятешка дIадахийта лерхI 80.7 миллион сом, е укх шера бюджета тIа лаьрхIа хинначул 1,8 миллион сом дукхагIа.

Бюджета ахчанцара халкъа образованега дIадохийт 41282 эзар сом. ХIаьта цо йиш хулийтаргья массанега а юкъера образовани яккхийтара КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои белгалдаь декхараш толаме кхоачашде.

КIезига ахча эшац республике спортивно - массови болх тоабарга дIадахийта а. Уйла тIаяхийта мегаргйола даннеш йоалайир оратора: унахцIено лораяргеи физически культурагеи дIадахийта лерхI 30,4 миллион сом, вешта аьлча укх шера планал 1,3 процент дукхагIа.

Боахам кхоме лелабеи рузкъа зехьа ца доадеи вIаштIехьдаргдац учети тIахьожами лерттIа вIаштIехьа ца боаккхе. ХIаьта а вай республике кIезига яц учет тесса лелаеш а хIаьта лаккхера тIахьожам лерттIа ца лоаттабеш а йола предприятеш, совхозаш, колхозаш, бюджетни учреждениеш.

Детсадаши яслеши чIоагIа эшаш йоллашехьа а 1970 шера республике пайда эцаш 700 совгIа моттигах, цу даькъе г. Грозне — 435 моттигах. Ма гIулакх ята латт зданешта капитальни ремонташ яра балхаш во вIаштIехьдахар, карарча помещенеех пайда во эцар, хIаьта иштта керда хьалъеш йола объекташ шоай ханнахьа эксплуатаце дIа ца ялар бахьан долаш.

Докладчика дIахо йоах, Министрий Совето Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советага чIоагIъяйта тIаьхь 1969 шера паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет.

Бюджет кхоачашъяьй доходашта 109003 эзар сом долаш, е 102,5 процент, расходашта 102120 эзар сом долаш, е 96 процент.

Доходаш расходел 6883 эзар сом дукхагIа а бюджете мукъа диса ахча 535 эзар сом а, хIаьта ер шу долалуш планал совгIа бюджетий дерригача доакъошкара юхедиса ахча 7418 эзар сом хилар.

Советий исполкомаша кердача пятилетка хьалхара шу хьадоладушехьа а болх вIаштIехьбаккха беза ерригача предприятейи боахамийн коллективаша, съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, производственни финансови планаш кхоачашъелга Iалашдергдолча тайпара.

ДОКЛАДЕХ ЛАЬЦА ЯЬ ПРЕНЕШ

Пренешка хьинаре дакъа лаьцар депутаташа. Цар массане а цхьатарра раьза а болаш къоабалйир сесси хьажийта хьачуенна докладаш. дIаккхоачашйир уж районий, предприятей, организацей, колхозий, совхозий вахарера кхийлача хьаддача фактаща, кхорта бола предложенеш тийлар организаторски болх дIахо тоабера, оттаяь халкъа боахама план толаме кхоачашъяра тIаерзаяь.

Шоаш къамаьлаш деча хана депутаташа, республика къахьегамхоша даьха толамаш белгал а даьха, хьагучадаьхар моттигерча Советий балха тIара, социально - культурни гIишлошъечара, хIаьта иштта республикера нах баха пунткаш тоаяра даькъера кхоачамбоацараш.

Къамаьл де дош лу депутата, къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета председателa П. С. Истомина. Города заводий, фабрикай, промыслай, предприятей, организацей коллективаша даьха толамаш а дийца, цо белгалдаьккхар, мехкдаьттахой а, хIаьта иштта городерча беррига къахьегамхой а кхоачашде дезаш КПСС ЦК декабрьски Пленума, СССР Лаккхехьарча Советеи РСФСР Лаккхехьарча Советеи сессеи решенешкара хьадоагIаш дола кхы а доккхагIеи безктохкамегIеи декхараш хилар.

— Укх сессе 1971 шера вай республика планеи бюджетеи проект ювцаш хиларца дувзадення, — йоахар дIахо нов. Истомина,— са безам бар хилча дика хеташ дола хIамаш дувцеи цхьа декхар деи. — Эггара хьалха чIоагIбе беза капитальни гIирсаш хьалдара план телхаярца лоаттабу къовсам, вIаштIехьдаккха деза чIоагIъяь планаш подрядни организацештеи заказчикаштеи закон а хинна дIаоттаргйола гIулакх. План оттаеча хана теркалде деза подрядни организацеша дIадехараши царна ловраши даь ца Iеш, технически бакъяь хьахьекха, нормаш а. ГIирсаш хьалдара практикана юкъера дIаяха еза планагIа йоаца объекташ.

Машар бе йиш йолаш дац хIанзара «Промстройматериалий» управлени кирпишки массехк тайпара вяжущи материалаци хьайора яхаш стенови материалзши тротуарни Iоакъаши хьаелга вIаштIехьдаккхара хIама ца а деш ягIар.

Критика е йоагIаш ба карьероуправлене болх а. Вай республике инертни материалий йIаьхий запасаш йоллашехьа а, цу управлене наькъаш даккхара дIахеца жагIа Iалаьмате во ба, хIаьта из бахьан долаш уж сихха дох.

Грозненски городской Совета исполкома чIоагIа новкъадаьннад. Грозне школаш хьалъяра ахча кIезига хьожадар. Укх шера городе хьалъе йолаяь цаI мара школа яц. Ишта сурт да 1971 шера гучадоалаш латтар а. Из бахьан долаш городага кердача шера цхьа школа мара кхоачаргьяц, бархI школе кхоалагIа сменаш йоллашехьа а.

Цунца дувзаденна нов. Истомина Министрий Советагара дех микрорайоне школаш хьалъе йолаяра 400 эзар сомага кхачалца ахча дукхагIа хьахецилга а № 3 йолча школана хьатIадергдола гIирсаш плана юкъехьолга а.

Нов. Истомина депутаташта дош делар, Ленински къахьегама вахтеи КПСС XXIV-ча съезда сийца лелаю яхьи дIахо а хьоиц, мехкдаьтта Грозне къахьегамхоша пятилетка хьалхарча шера белгалъяь рубежаш йоахаргхиларах.

Трибуне я депутат, Грозненски района Пригородненски юрта Совета исполкома председатель Х. Б. Умаханова.

— КПСС XXIII-ча съездеи ЦК дIахорча Пленумийи решенеш кхоачаш а еш, — йоах цо, — Грозненски района къахьегамхоша белгалара толамаш даьхад юртбоахама продукци яккхара, къахьегамхой культураи бытеи боарам лакхбара даькъе. Цо ма дарра дувц районерча дукхача колхозий, совхозий, предприятей, организацей сийлахьча гIулакхех, белгалъяь хинна планаша тIанийца социалистически декхараши кхоачашдар духьа наха йоккхача энтузиазмаца къовсам лоаттабаь хиларах.

Цхьабакъда, ший керттера уйла района производстверча, къаьстта а бытерчеи нах баха пункташ тоаечен къоастадянза дисача дешашта тIаерзайир нов. Умахановас. Толстов-Юрта Горячеисточненски станицеи хица Iалашъяра дош къоастадара района новкъостал делга дийхар цо Лаккхехьарча Советагара.

Цу территорешка бахача наха пайда эца хий хIанз а Тийрка чура кхухьаш да. ХIаьта ахкан замалахьа, хьарсам чур хий кIезигденнача хана, бахача наха город Грознера машинашка кхахьа дезаш хул хий. Кхы дикагIа латтац гIулакх Горячеисточненски станица электросердалца Iалашъяра а. Укхазара электролини вIалла мегаргйоацача а яьина сов чехка реконструкци е езаш я. ГIулакх миштад аьча, электростанци тишъларна дувзаденна, «Грозэнергос» ший баланса тIа дIатIаэцац из, хIаьта района коммунальни боахама отделега линена капитальни ремонт е ахча дац. Ораторо Министрий Советагара дех электролинена реконструкци яра 1971 шера ахча хьахецеи подрядчик белгалдеи юрта боахама министерство декхарийла елга.

Ший къамаьл чаккхдоалаш нов. Умахановас предложени ду 1971 шера республика паччахьалкхен плани бюджети чIоагIъе.

— МалгIабика района промышленностеи юрта боахамеи къахьегамхоша, — йоах къахьегамхой депутатий МалгIабика городской Совета исполкома председатела Б. М. Бузуртанова, — КПСС XXIV-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаь, дикка толамаш даьхад.

МалгIабика мехкдаьттахоша юбилейни шера 11 бетта план 101 процент кхоачашъяьй, продукцена реализаци яра заданех а лоархIабаьб. Укх шера доаккхаш дола мехкдаьтта соахк укх ханна доаккхаш хинначунца нийсдича 30,1 эзар тонн дукхагIа хиннад. Товарни продукци яккхарга дIабода мах 1,5 процент лохбаьб. Из бахьан долаш 267 эзар сом кхоадаьд.

ДIахо нов. Бузуртанова дувц город МалгIабике гIирсаш хьалдарен моттиг тоаярен даькъерча кхоачамбоацарех. Город дегIаяра этара цIенхаштарча проблемаех цаI я цIено лоаттаярен канализационни гIирсаш хьалдар. 1968 шера уж объекташ хьалъярга 46 эзар сом мара дIадахийтадац сметa тIара цар мах 13000 эзар сом доллашехьа а. «Грознефть» объединени цIенхаштта оарцагIъяла еза уж объекташ хьалъяь йоахилга вIаштIехьдаккхара.

Кердача МалгIабике бахача наха чIоагIа хало хьег медицински гIулакх хьа ца кхоачаш хиларах — больница яц городе. Министрий Совета соцамагIа хьалъе лаьрхIад из. Цхьабакъда, из дош таханалца къоастаданза дисад.

Кердача шуриейи шурий продукташеи Iалашбе боагIаш бар МалгIабика мехкдаьттахой. Цхьабакъда, районе шурий завод ца хилар бахьан долаш цу продукташна мехкдаьттахошта хIанзална хьа кхоачамбеш бац. Цу тайпара завод хьалъеш латта ер кхо шу да, хIаьта хьалъьяр карт мара хIама яц, лаьттанца де деза балхаш а даьд.

Къамаьл чаккхдоаллаш нов. Бузуртанова йоах, республика Лаккхехьарча Совета сессе йийцача Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планеи паччахьалкхен бюджетеи проекташа хьахьокх социалистически экономика а мехка наха а дIахо чIоагIбарен къахьегамхой хьал-тоорo лаккхъяран даькъе КПСС XXIII-ча съездо яь решенеш кхоачашъяра гIулакхa партии правительствои дерригIа хьайоагIаш хилар.

— ДIадаха шу тха района къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабаь шу дар, — йоах къахьегамхой депутатий Шаьла райсовета исполкома председатела М. В. Баснакаева, — Боахамий къахьегамхоша юртбоахама продукци яккхара даькъе толамаш даьхад, дерригача хьокхамашта кхоачашъяьй план.

Район тоаяран бахача наха бытовой гIулакхаш даран баь бокха болх а бийца, цо, бакъдар аьлча, белгалдаьккхар, капвложенеех водопровод йиллара укх шера 20 эзар сом. Хьахийца хинна а 1971 шера цу гIулакха 40 эзар сом хьожадаь а хилар. Из вIалла а кхоачамболаш дац. Водопроводага а дерригa дIадодар 600 эзар совгIа сом да.

Нов. Баснакаева дIахо дувц бюджетера доагIар дIадахийтара план района тIеххоачашъяь хиларах. Ахчах пайда эцара Iалаьмате боккха болх баьб юртий Советаша, районни финансови отдело, госбюджета органаша. Еррига а хIана яц аьнна йолча юртий Советаша шоай декхараш кхоачашдаьд, хIаьта царех цхьайраша, масала, Шаьла, Автуринский, Мескерюртовски Советаша, Аргунски горсовето доходаш расходел дикка сов а йоахаш тIеххоачашдаьд уж.

— Лаккхехьара Совет хьажийта хьачуенича 1971 шера халкъа боахам дегIабоалабар паччахьалкхен планеи бюджетеи проекташа, — аьлар Нохч - ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министра В. М. Ляпинас, — къахьегамхой хьашташ ма дарра хьахьокх еррига министерствашта, ведомствашта, районашта къаьст-къаьста дIадехараш кхоачаш а деш.

ДIахо цо дувц экономе режим чIоагIъяран производства эффективность лаккхъяран кхачан промышленноста министерства предприятей, организацей, учрежденей коллективаша даьхах, депутаташта дош лу кхачан промышленноста болхлоша бахача наха дIаехаш йола тIехдика кхачан продукташ царна тоъал хилийтара доала хIама дергхиларах.

Ше къамаьл деча хана Нохч - ГIалгIай АССР социальни Iалашон министра В. С. Симарзина ма дарра дийцар республикерча пенсионни Iалашон гIулакх тоадара дешаех.

Социальни Iалашон органех тийша хьалу, — йоах цо, — пенсешкеи пособешкеи, цIеношка интернаташна къабенна инвалидаш Iалашбарга, протезаши транспортни средствашн теларга дIадалийта лаьрхIа итташ миллионаш сомаш. Социальни Iалашон болхлой цо декхарийла бу ахчани материальни ценностийн учет хьетамца лелае.

— Партеи халкъеи вахарерча лоархIамегIарча ханаца нийслу Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета IX-ча сессе болх, — йоах депутата, Къахьегама цIеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода цеха начальника Р. А. Бычковас. — Духхьал цунца белгалйоалаш я тахан Заводской района къахьегамхой керттерча йоакхонаш, гIулакхаш, планаш.

ДIахо цо дувц района заводий, фабрикай, предприятей, организацей коллективаша, социалистически яхьа юкъе а яха, къахьегама толамаш денгара денга дукхагIа миштa доах.

Заводской района предприятешка теркама юкъмоттиге латт технически прогресс дегIайоалаяра, керда техника юкъехкувлара, производства процессашта комплексни механизаци автоматизаци яра ларда тIа къахьегама овсарле лаккхъяра дешаш.

Къамаьл чакхдоаллаш нов. Бычковас йоах, харжархой касткаста лодкъ городской пассажирски автотранспорто болх во бу яхаш, къаьстта а болхлой вахте дIаккхувлачен вахтера юха цIаккхувлачен хана. Района партийни советски органашна де доагIар даь доллашехьа а, автотранспорта болх тоалуш бац.

Керда инфекционни больница хьалъяь мага яргья-хьогI яхаш,— из а да Заводской районе бахача наха дагадоаллаш. № 8 йолча больница къаьнача а тишача а цIеношка, промышленни предприятешта юкъе я. Из кхычахьа дIаяхьарах дола дош ма могта сихагIа къоастаде деза, кхы тIехьа ца а доахаш. Цхьабакъда, халахете а, 1971—1975 шерий пхе шера плана проекташ тIа инфекционни больница хьалъелга оттадаьдац.

— Халкъа образованена оттаяьча республика бюджеташа тоъал йоакха моттиг дIалоац, — йоах депутата, Нохч - ГIалгIай АССР просвещене министра М. У. Умарова. — Аьча кхоачам ба, вай бахача наьах хIара вигьлагIа вола саг общеобразовательни школа дешархо хилар. Школа — дешара заведени хинна ца Iеш, культура центр а я, къаьстта юрта. Массе метте хIана яхкаш аьна школашка В. И. Ленина, советски халкъа тIемеи къахьегамеи сийлен музееш яхкай, хIаьта хоза а хеташ цига ух совхозий бIаьш болхлой, колхозхой. Дукха педагогаш юрта боахамен промышленни предприятейи къахьегамхошта юкъе шоаш кхетамца беча агитационно - пропагандистски балхах бовзаш ба.

Школайн просвещене учреждений коллективай толамаш белгал а даьха, нов. Умарова ма дарра дувц школай дешарен материально-технически база тоаяра фу де деза, юрта районашка дукхача педагогически коллективашта мел халача хьаланка бовх бу.

Ше къамаьл деш, Карабулакски газобензинови завода компрессорни станце машиниста депутата М. Ю. Бадиева дийцар Карабулака поселок тоаярен бытовой гIулакхаш дарен даькъе къоастаданза дисача дешаех.

Наурски района къахьегамхой толамех ше дувцаш депутата, «Советская Россия» яхача совхоза бригадира лелаеча совхоза бригадира М. Ф. Урусовас дийцар района бахача наха керда школаш, детсадаши яслеши, бытовой гIулакхаш ду предприятеш мишa хиларах.

— Пятилетка шерашка, къаьстта а дIададахача шера, йовзаргйолнача йсалаш хувцаденнад тха районерча нах бахача пунктий сибат, — йоах къахьегамхой депутатий Ведана райсовета исполкома председатела П. Д. Алтаевас.

Цо дувц района къахьегамхой къахьегама толамех.

Ер сесси хьажийта хьачуенача 1971 шера паччахьалкхен бюджета тIа, — йоах нов. Алтаевас, йоагIача тайпара уйла тIаяхийтай юрташка культурно - бытовой гIирсаш хьалдара эшарешта.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета (диазлагIа хержача) йиссалгIча сессе массайа раьза а волаш тIаийцар 1971 шера республика халкъа боахам дегIабоалабара планах дола Закон, 1971 шера паччахьалкхен бюджетах дола Закон.

Доазол дехьара

КОММУНИЗМАГА БОДАЧА НОВКЪА ГIОЛЛА БАЬККХА КХЫ ЦХЬАЬККХА А БОККХА ГIА

Керда шу хьахулача бус новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлах доазол дехьарча кепайоазоно яхар

Дунен тIа чIоаггIа уйла тIа а ерзаьй, отклинаш а хьаьй керда шу советски халкъа даькъала дувцаш новкъоста Л. И. Брежнева телевиденеи радио чуи гIолла даьча къамаьло. Цу къамаьлах лаьца шоай передачашка хоамаш дир дерригача дунен тIарча радиои телевизионнии станцеша, шерра кепатехад из кепайоазон оагIош тIа.

Дунен общественноста уйла чIоаггIа тIаззар коммунизм хьалъеча яьхача коталонийи карагIдийннача хIамайи хьакъехьарча, дунен социализма система чIоагIьяреи дегIайоалаяреи хьакъехьарча Л. И. Брежнева дешаша.

Доазол дехьарча кепайоазоно, Л. И. Брежнева къамаьл кепа а тохаш, белгалдоаких, 1970 шу советски халкъо дикача гIулакхашца накъадаьккха хилар. Iалаьмате доккхий толамаш даьхад Советски Союза Коммунистически парте политика ниса чакхъяхар бахьан долаш, КПСС XXIV-гIа съезд хьаеллача юкхье керда йоккхий перспективаш белгалъяьй советски общество дегIахувлара.

ЧIоаггIа уйла тIайохийташи раьза хиннеи тIанийцар Л. И. Брежнева даь къамаьл социалистически мехкашка.

Л. И. Брежнева къамаьлах лаьца шоаш хоам беш, польски радиоси телевиденеи белгалдоах керда пятилетка дIайолаеча, КПСС XXIV-гIа съезд хьаеллача кердача шера чу бIубенна додача советски халкъа карагIдаьнна башха-дика хIамаш дувцаш дола цун дешаш.

Болгаре газеташа белгалдоах, советски мехко 1970 шера экономика, культура дегIахувлача, советски халкъа вахара хьал лакхъеча керда тIехдаьнна доккхий толамаш даьха а коммунизмага бодача новкъа кхы цхьаьккха бонкха гIа баьккха а хилар. Кепайоазоно белгалдоах дунен социализма система чIоагIъяраи дегIахувлареи, дерригa антиимпериалистически низаш кхотадара, халкъий паргIатон, лоIамс, кхерамзлен гIулакх, дерригача дунен тIарча машареи прогрессои гIулакх лорадара тIаерзаль я советски арахьара политика яха Л. И. Брежнева дешаш.

ДIахорча классови къовсамий шу

ВАШИНГТОН. (ТАСС). ДIадоладенна 1971 шу ВIашагIкхийттача Штаташка керда доккхий классови къовсамаш латтаргдола шу хургда.

Лира довнаш оттаргда, йоах, белггала аьлча, «Ю. С. ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнало, болат лоалалечеи авиационнии промышленносте, машинаькъеи фордеи транспорте. БеррингIаш а лаьрхIача шоай материальни хьал тоадар духьа къовсам боаржаберга 5 миллион хIана бац аьнна болча наха.

Профсоюзий лидераша, йоах журнало, тешшаме хьахьекхад, алапи лакхдерга тIа-тIа чIоагIагIа дIадехаргхилар, хIана аьлча «укх тIеххьарча шерашка IотIадийтта алапи боацача маьха хулийташ дIадаьккхал инфляце».

«ДIахорча шера хургйолча йоккхийча стачкий ший тайпара календарь» оттадаьл журнало. Алхха февраль бетта йоккхий переговораш хургйолаш я машинкаькъа транспорте, болат лоаладечеи шуша хIамаш ечеи промышленносте.

«Хила тарлуча стачкай календаро чулоац, — язду дIахо «Ю. С. ньюс энд уорлд рипорто», — авиационнии аэрокосмически промышленноста 212 эзар болхлой, яйгача промышленноста 125 эзар болхлой, газови промышленностеи электростанцеий 137 эзар болхлой выступленеш».

РЯЗАНСКИ ОБЛАСТЬ. Кораблински даьрей комбинате тIехдика къахьегаш ба съездал хьалхагIарча яхьа хьалхалаттараш (аьрдехьара аьттехьа) мотальщицаш Вера Ураева, Зина Гранина, Валя Морозова. Укх шера август беттехьа а кхоачашъяьй цар шо-шоай пятилеткаш, хIаьта хIанз планал совгIа продукци а тел.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

АРГУН ХОЗЛУШ ЙОАГIА

Асадулаев Нариман индустриальни Аргун хьалъяьрех ва. Из ва «Грозпромстрой» треста СМУ-3 каменщикий бригадир. Цои цун бригадерча каменщикаши кхычарца цхьана шоай кулгашца хьал ца еш завод, кхийола тIехьленна лаьрхIа гIишло яц Аргуне. ГIорваьнна, цIи хеза волча гIишлошъечунца бригадираца Бэйсултанов Вахийца яхье воал иsв. Асадулаев. ХIаьта цига котоло йоаккх Нариманеи цун новкъостешеи. ГIишлошъераша къаьнача юрта лалла шаьрача ара къона город хьалъйир. Нов. Асадулаева къахьегама боагIаш мах бир. Цунна делар доккха совгIат — «За трудовое отличие» яха медаль.

Цу хана денз кхо шу даьннад. Цу юкъа дукха хувцамаш хиннад. Индустриальни Аргуно Даьхенна дукха тайп-тайпара продукци лу. ХIанз къонача городе хьаллераш нах чубаха цIенош да. ХIанзчул тIехьагIа хьалде дезаш дукха гIирсаш да. Прораба Хаматханов Махьмада яхачох, пхи шу далалехьа шекара завод йолча оагIорахьа яьссача моттиге хьалдаь даккха дезаш да пхеззей йиссазеи вIаштIардаь 13 цIа — бIарчча микрорайон. Цига хургья парк, скверaш, бассейн, берий бешамаш, тикаш, наха кхы мел эшар. Керда микрорайон хьалъеча къаьстта дика, шоаш ца кхобе къахьег каменщикий бригадира Каимов Алдума, каменщика Кагерманов Заьламха, арматурщикаш Боинов Деле, Савостина Марияс, сварщика Даманов Анатоле, тайп-тайпара балхаш деча Джабраилова Марема, кхычар. Керда микрорайон хьалъеча къахьегараш «Чечингушводстрой», «Чечингсельстрой» трестай гIишлошъераш ба. Керттера генподрядчик — «Чечинводстрой» ПМК—5. Пхи шу миссел кхы а йоккха а, хозагIа хургья къона индустриальни Аргун.

С. МАДАЕВ.

НАХА—КХЕТАМ

Районни культура Цен беррига болх района общественни организацешца айхха бувзам а лоаттабеш вIаштIехьбоах лакха идейни чулоацам болаш, района къахьегамхошта патриотически, къахьегам дукха безаргболаш, атеистически, нравственни кхетам балара тIаберзабаь ба из.

ДIадахача шера тайп-тайпарча общественно-политически, естественно-Iилман, юридически, юртбоахама, медицински, педагогически, кхыча темаех лаьца 181 лекции доклади яьй укказа.

Лекцеели доклaдели совгIа, иштта дукххача наха ла а дургIаш, беседаши политинформацеши яьй.

Белгалдаккха доагIа, укх тIеххьарча шин шера йийша лекцеши доклaдаши, яь беседаш а политинформацеш а дукха а дукхагIа хинна ца Iеш, цар чулоацам дикка тоа бенна хилар.

КПСС XXIV-ча съезда кийчоаш хиларца дувзаденна дуккагIа ю тематически сайренаш: «Даим ийна ва», «БIаьшеренашка леп цун цIи», «Даьй новкъа — турпалий новкъа». Традиционни а хинна дIадахад сайренаш елга, производстве хьалха латтараш безбелга, и. кх. дI.

Культура ЦIагIа чакхйоахача цу ерригача мероприятеша шеко йоацаш, новкъостал ду района къахьегамхошта патриотически, къахьегам дукхабезаргболаш, эстетически, нравственни кхетам балара, КПСС XXIV съезда сийна тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара, пхе шера план толаме чакхъяккхара.

Белгалдаккха доагIа, дIадахача шера культура Цен болхлой кертТердар — художественни самодеятельноста кружокаша даим болх белга, тайп-тайпарча жанраех йолча тайп-тайпарча кружокашка художественни самодеятельносте дакъа лоацараш дуккагIа юкъеоэилга вIаштIехьдаьнна хилар. ХIанз районни культура ЦIагIа болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш: «Бож-Iаьла» яха А. Хамидова пьеса оттае кийчъеш 22 саг юкъе а волаш драматически 64 саг юкъе волаш халхарий, 105 саг юкъеволаш вакально-инланчай, 18 саг юкъеволаш мера болча пандарий оркестр, 24 саг юкъеволаш акробатически. Даим болх беш 16 саг юкъевола агитбригада я культура Цен. ДIадахача шера хIара кIиранна 2—3-зза тайп-тайпарча производственни участкашка ихай из. Цун программа тайп-тайпара я: цунна юкъе я лодыраштa, тунеядцашта, тIехьадисача гIулакхашта тохаш йола сатирически частушкаш.

А. САЛТАМУРАТОВ,
Урус-Мартана районни культура Цен директор.

ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

Ерригача тха колхоза производственни участкашта юкъе шийтайпара моттиг дIалоацаш я оаха кулгалду автотракторни парк.

Тха колхозе зIамига а йоккха а болх хьабеш йола моттиг гургьяц шоана — трактор е автомашина юкъе йоацаш. Массанахьа а ба шофераши механизатораши. Тха колхоза ерригача коллектива хьалхара отряд я из.

Иштта коллектив я тха цехови партийни организаце кулгалдер, иштта бехктокхаме а лоархIаме а я производственни участок.

ХIара парторганизаце санна тха а я производства болх лерттIа вIаштIехьбаккхара торонаш, методаш. Цу гIулакха оаха оарцагIбоах тхоай пропагандисташ, агитатораш, политинформатораш. Дукха ба царна юкъе шоай балха моттиг хьокхаме лелае хоаш бола коммунисташ.

Каст-каста гуллу механизатораш, шофераш механика Бекетов Василий Петровича гонахьа. МоллагIа а политически, экономически, культурни вахара юкъера цхьа белгалдола хIама цунна нийсделча цхьабараша санна теркам боацаш дIадахийтац цо. Иштта никъ белар цо дукха ха йоацаш (7 декабря) Москве КПСС ЦК Пленум хиннай аьнна болча хоама а. Дукха баьгIар делкъийна салаIа вIашагIкхийтта ремонтникаш цунга ладувгIаш. Цо бийцар хьатIадоагIача шера 30 марта хургйолча парте съезда лоархIамах, хIаьта колхоза, тха коллектива укх юххерча хана хьалхашка латтача декхарех съезда сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдарах лаьца. Цу беседе къамаьл деш мастерской заведующе коммуниста Компанченко Иван Ивановича дийцар шоай гIулакхаш.

ИньлагIча квартала графикагIа 20 трактор ремонтера араяккха езаш да тхо. Бакъда, керда шу хьатIаккхачалехьа 25 трактор тоайир оаха.

Иштта хоадам болча гIулакхашца ювзаш, ладувгIараш а дика декъа лоацаш чакхъювл агитатора Бекетова ю беседаш а. Из болх дика лелабе хоаш ва политинформатор газосварщик Халин Иван Петрович, кхыбараш.

Ремонтни балхашта хетаь яьча партийни собране чIоагIа уйла, теркам тIабахийта дийцар оаха техника ханнахьа тоаяра йош, хIана аьлча, хIанз Iа латте а техника кхашка эшаш я. Дукха удобренеш я кхашка яхьа езаш, хIаьта хьайбай боахамашта а эш техника.

Из кийчъеча тха гIулакхаш во ца лелийтача бахьанашта юкъе керттерчарех да цахалдаш оаха къаьна, опыт йола механизатораш, шофераш чуувзалга. Боккха пайда лу цар. Тешаме тох кулг, хIаьта къонабараш а Iомабу. Царна юкъе белгалваккха лов сона слесарь-моторист Воробцов Александр Тимофеевич. Бокъонца «доэпо» да цун кулгаш. Из баьхан долаш дукха автомашиний, тракторий мотораш дус тха гаьна капитальни ремонт ейта дIа ца дохьийташ. Белгала хул цо тоабаь мотор. Гараже а хIаьта мастеоскешка а — шиннахьа а из чIоагIа эша болх бе кхув цун. Сагота хIама хилча бийса яххалца вaллаш хул из цхьа творчески уйла айенна Iилмахо санна. Иштта ший гIулакх дезаш ва электросварщик Костенко Николай Кузьмич а.

Графикал хьалха дувл тхо автомашинаш тоаеча а. Укх юбилейни шера къаьстта дукха болх хиннаб цар ремонтникий. Дукха къахьийгад цар машинаш тоаеш. Ший машина тоаь араваьлча а гараже боахкача ший новкъостех къастац шофер къона коммунист Мироненко Михаил Николаевич. Дийнахь саррала болх а баь гараже веча новкъосташта цхьаншин сахьата гIо а дийя мара чубоашл из.

Кердача пятилетка хьалхашкa оттадергдолча кадача декхараша оарцагIбоахаш къахьегаш ба тха шофераши механизатораши. Социалистически яхье хьалха коммунисташ латт.

М. ЗАРУДНЕВ,
МалгIабикерча «Кавказ» яхача колхоза цехови парторганизаце секретарь.

Балха юкъе хьой пайдана хургда

ТЕХНИЧЕСКИ ДОКУМЕНТАШ ДЕБАДАРА ЙОЛА СЕРДАЛОНЦА КОПЕШ ДОАХА УСТРОЙСТВО

Сердалонца копеш доаха къаьстта оборудовани йоацаш йолча дуккхача предприятешка технически документаш (чертежаш, эскизаш, кхыдараш) дебадарга дукха ха дIайода, хIана аьлча кхыча организацешка дехар а деш лайта дезаш хул из.

Московски металлозаводе кийчъяьй къаьсттача машиний кхыча организацейи новкъостал а ца эшаш технически документаш дебаде йиш хулийташ йола сердалонца копеш доаха устройство.

Из сердалонца копеш доахача истолахи проявочни камерахи латт. Чертежашта мег массаза леладеш дола светочувствительни каьхат.

И. МАЙТАК,
Нохч-ГIалгIай Iилма-технически информацеи пропагандаи Цен инженер.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 6—11, Грозне 8—10 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, 7 январе кIезиг-дукха йоачаи а йолаш, хаьда лостам боацаш гIийло. гIаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 2 градус йIовхалгара 3 градус шелалга кхоачаш, деношка 0—5 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

США-и, НАТО-и, ЕВРОПЕИ

«Дипломата мотт беннаб ший дагардараш къайлаккхахьа» яхача зокх болча къамаьло геттара нийса боашх гаьнна хьалха дIаяхача хана денз буржуазни паччахьалкхенаша арахьарча политика балха лелаеча методий чулоацам. Из методика биззача боараме меттахьа йиссай вай хана а. Из хьагойташ я дукха ха йоацаш Брюсселе хиннa НАТО Совета аргIанара сесси. Цига американски викалаша бакъдир цар шоай дешдар даккха хIама доацаш цу лакхехьа хьоахаяьча формула ма яхха делга: хозийташ дувц шоай дагарчоаи шоаш тIаккхувчоаи аьттехьа а доацар.

Ший европейски партнераш юха а «шийлача тIема» ханашкарча лостамехьа берзара низ ма кхоачча тIатийттача Вашингтона лаьцача наькъа керттера официальни уйла тIаерзаьяр СССР-и цун цхьоагIонхойи политика Малхбузен Европена «кхераме» йола яха моццагIе а дошдоацар хинна дIаьнна миф юхадийнъяра. Американски викалаша Брюсселе хьалхайоахаш хинначa «аргументий» чулоацам бар Советски Союз герзашца Малхбузен Европах лата кийчлуш а йола, цунна тIакхоачача моттигашка цу гIулакха цо Iалаьмате дукха лаьттан тIара герзашца кийчдаь низаш а гулдаьдола яхаш хилар.

Из доаца бахьан хьалха а доахаш, американцашка Iалашдуделар Малхбоаленца лeладеча гIулакхий деша хьакъехьа Атлантически блока йоакъашхоша доаца никъ дорхагIа хилийтара йола НАТО Совета сессе решенеш елга, европейски кхерамзле Iалашъяра хьакъехьара совещани гулъяр дуккха а дола «хьалхе а хила деза хьалаш» Советски Союзо кхоачашдарах тийша хулийтилга оттадир, 5 шера чухьа американски классе кхы тIа а миллиард доллар дIачудалара декхар тIа, ийцача Малхбузенъевропейски паччахьалкхений чотах (дикка юккхача даькъе цар чотах) герзашца кийчбалар чIоагIагIа сихдара гIулакх дир.

Цу тайпара дола гIулакх делга Iалашдар духьа США оборона министра Лэйрда дош деннадар (сесси хьаеллалехьа), юха а боаццачара хьадагалаьца советски «кхерам» хьалха а боахаш. НАТО хьакъехьа тIанийца американски сборонни декхараш 1972 финансови шу чакхдаллалца хIанзарча объеме меттахьа дусаргхилара, хIаьта президента Никсона массехк ди даьннача гIолла «из декхар иштта хургхилар, чIоагI а дир» («Крисчен сайенс монитор» газета), европейски территоре тIара США герзашца кийчдаь низаш цхьанна а тайпара кIезиг ца де дош а денна.

ХIаьта цхьайолча влияни еш йолча американски кепайоазон органаша дизза гучадаьккхад СССР политиках лаьца дувцараш харц долга. Иштта, масала, «Вашингтон пост» яхача газето: «Советски Союз латаргхиларах европейцаш (хьесаер Малхбузен Европа я. — В. М.) вIалла а ца кхерилга белгал а даьккха, аьннад: «Хала хет вайна, европейцаша тIаухийта низаш алсамдоахилга тIа а гIертадеш, президент Никсон советски кхерама къаьна бIаргIал юха дийнъянза ца воалача этта. Ай НАТО чиновникий аппаратал арахьа геттара кIезига ма бий хIанз цу кхерамах тешаш бола нах».

Хаттар доагIа: океанал дехьарча гIозараштa сенна ийшабола Советски Союза адресагIа бола уж оапаш? Цу хаттара жоп лу НАТО-ча хьала цхьайолча аспекташкеи Европе США кхоачашде гIертача гIулакхашкеи. Къаьнача Дунен хьакъехьарча цар политически а тIема а стратегеи хьажаро.

Къайле йолаш дац Малхбузен Европеи цунга хьежжа Атлантически блокеи этта хьал укх тIеххьарча шерашка, шоаш массе а тайпара тIаккхувш дола гIулакхаш а тIехьа йолча ВIашагIкхийттача Штатаашта пайдане а доацаш, хувцадалар. Тахан малхбузенъевропейски мехкашка общественни уйла нопагIа тIатувж Малхбузеннеи Малхбоаленнеи юкъера кхохкам бокъонца бужабелга, тайп-тайпара общественни строй йолча паччахьалкхенаша шоайла цхьатарра бокъонаш йола, шинна а оагIонна пайдане болча экономически Iилма-технически цхьайача къахьегама аьттув хулийта политически климат хьаелга Iалашданза дарг ца хилара. Европейски континенте йIаьххача ханнеи чIоагIеи бола машар меттахьа хилийтара гIо ду паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш леладе гIертаро шийна никъ боаккхаш латт. Цунна Iалаьмате боккхача боараме гIо ду СССР а социалистически содружества кхыча мехкий а дерригIа чакхйоахача, машар безача политика. Из политика иштта хилара цIенеи къоастам боллаши тешал даьд дукха ха йоаццаш Берлине хиннача Варшавски Договора доакъашхой долча мехкий Политически Консультативни Комитета заседание.

ХIаьта кхерамзле Iалашъяра йола юкъаръевропейски совещани гулъяра хьакъехьарча, социалистически мехкаша хьалхаьккхача идеяна дуккха а Малхбузен Европа паччахьалкхенаш раьза хилар ма дарра закона боараме ма дий. Цу идея оагIонгахьар бараш тIа-тIа дукхагIа хулаш боагIа. Цунна тешал ду, масала, юкъаръевропейски совещани гулъяра хьакъехьа йола дукхача оагIонашкахьара консультацеш вIаштIехьъяха аьннача финляндски правительства инициативана раьза хиларо. Арахьарча политика дешашта долча малхбузенгермански «Ойропо-архив» журнало белгалдаьхад, «Малхбузен Европе а санна Малхбоалеи, нейтральни Европе кIезига а боацаш раьза хилар» цу тайпара йола совещани чакхъяккхара, яхаш. Цо, белгалдаьхад журнало, «Европе латтача дерригача политически хьала юкъе хувцамаш де мегар».

Цхьабакъда, гIулакха маIан-м цу тайпара дола хувцамаш США-на пайда хулаш доацилга ма дий. Царна пайда хулаш дац «шийлача тIемах» юхедисараш дIадахарга, социалистически капиталистически паччахьалкхенашта юкъе вIаший гIертара гIулакхаш а доацаш, идеологии общественни стройи мелла эрга яле а дизза хила йиш йолаш дола цхьана къахьегаш хиларга дуга Европера керда, машара лостамаш.

Цу тайпара гIулакхаш леладелга хилийтаро йохаю Малхбузен Европера США позицеш. Цу позицей лард я гегемоне политика, малхбузенъевропейски партнераш дувцилга йоаццаш Вашингтона диктата кара хилар. США официальни гIозараш раьза доацаш хилар советско-малхбузенгермански польско-малхбузенгермански договораштa. «Чикаго сан-таймс» газето ма аллара, цар «США сахьувзаду». Ца ховш хинна дац НАТО Совета декабрьски сесси итогий мах беш «Крисчен сайенс монитора» иштта яздаь хилар: цига «Вашингтона... карайийцар кегар боаллаш хиннача ший европейски доазоний чIоагIал юхаметтаоттаяра болх».

Из «болх» чакхбоаккхача Вашингтоно шийна ког гIортолга ю Малхбузен Европана шийна чурча бизза къоастам болаш долча низех. Уж да ФРГ а НАТО цхьадолча кхыча мехкашкара а Европа континенте кхоккам, лаьгIбалара процесс дунен шоллагIа тIом йистебаларцеи тIом дIабаьначул тIехьагIарча дегIаахарцеи хьахиннача политически территориальни долашдарий ларда тIа кIоарг а шер а яларах эггара чIоагIагIа кхераш дола ФРГ-ра политически гIозараш.

Цхьабакъда, Атлантически блокагIара партнераш ше хьоча политически наькъагIа аханза а ца боалийташ, царна дирст йоаллае гIертача Вашингтоно массе а тайпара дола наькъаш лех цар чотах американски монополей кисаш хьаллизараи, ховш ма хиллара, юха ца озалуш герзаш кийчдаро, тIема авантюраша, реакционни марионеточни режимаш хьалкхабарга дIаухийтараша толхадаь океанал дехьарча держава финансови гIулакхаш тоадараи. Цунна тIаерзаяь а я укх денношка США конгресса викалий палата къоабальяь Миллса протекционистски законопроект. Цо белталду кIадашей кога гIирси США чуккхахьара квот оттаелга, дуккха а кхыдола доазол дехьара товараш тIаккхахьара доазув оттаделга, хIаьта иштта американски экспортерашта льготаш хулийтилга а.

Ма дарра аьлча из да ВIашагIкхийттача Штаташа кхыча капиталистически паччахьалкхенашка торговле тIом хьер. Миллса законопроект мабхбузенъевропейски мехкашта духьал а ерзаяь я. Цун чулоацам кхоачам балла нийса гучабаьккхаб Францерча США посола Уотсона. «Европерча ВIашагIкхийттача Штатий торговле политиках» йолча доклада тIа цо аьннад. ВIашагIкхийттача Штатий боккъалара проблема «я вай тIанийдаь фордал дехьара декхараш кхоачашдарга, керттерча даькъе доазол дехьенна новкъостал даргеи тIема новкъостал даргеи ахийта рузкъа лохилга, вай торговле баланса совленаш алсам а ца йоахаш», аьнна.

Укхаза, вайна бIаргагучча тайпара, американски дипломате хьааьннад шийна боккъала а хеташдар. Вашингтона лов ший европейски партнераша шоашта океанал дехьара хьалхайоаха политика лертIара ца йоалийташ чакхйоахилгеи цунца цхьан ханна дунен халкъашта юкъера кхоккам чIоагIбара лаьцача наькъага бода мах текхилгеи.

В. МУЛИН,
АПН комментатор.

Хаоттама хьалаш аьттув боацаш хиннадоллашехьа а дика Iажий хьувкъам кхебаьб Халкъа Польше. Сома-баьцадаарий заводашка чакхбаха хадданза тIаувзаш латт сом.

СУРТА ТIА: Кракова юххерча «Тумбарк» яхача предприяте низ болча хи кIежа новкъосталца йоассаеш латт платформаш.

ЦАФ—ТАСС-а сурт.

ОАХА СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ДУВЦ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1970 шера 24 декабре арадаьккхача УказагIа «Мать-героиня» яха орден а СССР Лакхехьарча Совета Президиума грамоташ а хьожаеш «Мать-героиня» яха сийлахь цIи еннай итт а кхы совгIа а бераш даьчеи кхедаьчеи ноаношта, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

1. **Адамова-Мусаева** Халимана — цIен-нанна, Советски района юрт Шерипов Асланбека.

2. **Алпаутова** Зухрана — цIен-нанна, Гудермеса района юрт БоргIане.

3. **Алхастова** Амината — цIен-нанна, Советски района юрт Итумкхала.

4. **Аматханова** Хьавайна — цIен-нанна, Ачхой-Мартана района юрт СаьмаIашка.

5. **Ахмедова** Залпана — цIен-нанна, Гудермеса района Ново-грозненски поселок.

6. **Бамбастова** БучIийна — цIен-нанна, город Гудермес.

7. **Бутаева** Зухра Хатаевнана — цIен-нанна, Ачхой-Мартана района юрт Ачхой-Мартан.

8. **Гайтова** Iасолта ПаьтIамата — цIен-нанна, Наьсарен района ТIой-Юрт.

9. **Гиреева** Iабаса Дебахана — цIен-нанна, Наьсарен района ТIой-Юрт.

10. **Дашаклуева** Хасолта Соцайна, — цIен-нанна, Наьсарен района Экажкъонгий-Юрт.

11. **Касимова** — Евгения Марковнана — болхлочoа, город Грозный.

12. **Кодзоева** Iабдурахьмана Забрата — цIен-нанна, Наьсарен района ТIой-Юрт.

13. **Мааева** Залпана — цIен-нанна, Урус-Мартана района юрт Рошни-Чу.

14. **Местоева** Хьадажкъий Дебахана — цIен-нанна, Наьсарен района Пхьилекъонгий-Юрт.

15. **Магушкова** Хьусейна Любайна — цIен-нанна, Наьсарен района юрт Наьсар-Керте.

16. **Наибова** Аьсета — цIен-нанна, Гудермеса района поселок Джалка.

17. **Оздоева** Эглой Аьсета — цIен нанна, город Назрань.

18. **Тангиева** Райшета — цIен-нанна, Грозненски район.

19. **Темирбулатова** Марияна — цIен-нанна, Ачхой-Мартана района Ковтарой-Юрт.

20. **Тумгоева** Шахмарзий Напсата — цIен-нанна, город Назрань.

21. **Ужахова** Османа Дебахана — цIен-нанна, город Грозный.

22. **Хамзатова** Мадната — «Терский» совхоза болхлочоа, Наурски район.

23. **Чемурзиева** Аюпа Аьсета — цIен-нанна, Наьсарен района юрт Хьули.

24. **Эдалова** Датена — цIен-нанна, Урус-Мартана района юрт Урус-Мартан.

ЛадувгIа, хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ
5 январе

12.00—Бераштa. «Шоаш халха юла хулачеш» яха Орджоникидзевски техникий театра спектакль. 13.50 — Школьни каникулий деношка. «Берех дола дувцараш» яха художественни фильм. 17.55 — Передачай программа. 18.00 — ЙоаккхагIа йолча классашка дешабагIараштa. Кердача шера бал. Пионерий дворецера трансляци. 19.00 — Юртара вахар (нохчий меттала). 19.30 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 19.55 — Шоана бераш. 20.05 — Дунен хьалкъашта юкъера обозрени. 20.15 — «Операци «Трест» яха художественни фильм, цхьоалагIа сери. 21.35 — Передачай программа. 21.40 — Документальни фильма кинозал.

6 январе
РАДИО

6.30 — Юрта боахама знание школа (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинакъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.25 — Передачай программа. 8.30 — Ашараш (нохчий меттала). 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Спортивни орбита тIа» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.25 — «Къахьегама овсарле эггара лоархIамера эггара керттера яр я» яха беседа (эрсий меттала). 16.40 — «Кагирхой кхетабераш» яха очерк (нохчий меттала). 16.55 — Ашараш. 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.15 — Дерригача халкъо йоакхо ю юртабоахама» яха беседа (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — «Къахьегама ди дIадаьнначул тIехьагIа» яха концерт (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
6 январе

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Дешархошта фильм. 18.55 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.20 — Хоамаш реклама. 19.25 — Киножурнал. 19.35 — Кагирхой поэзи «Къонача литераторий республиканскй совещане накъадолхаш». 19.55 — Шоана бераш. 20.05 — «Операци «Трест» яха художественни фильм, шоллагIа сери. 21.35 — Передачай программа. 21.40 — Документальни фильма кинозал.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02002. Заказ № 05.